

In dit nummer:

- 379 Dubbelportret: Debora en Jaël
G. Bronsveld
- 380 Genezing voor de volken
A.M. van Leeuwen
- 382 Vanuit eigen waarde omgaan
met de ander
Marjon Busstra
- 384 Historiciteit van bijbelverhalen
– een reactie
A. Koers
- 386 Kerkasiel: terug naar
de Middeleeuwen
A. Janse
- 388 Vechten voor je kind
H. Algra
- 391 Wees stil voor de Here
M.R. van den Berg

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Een rijke roomse les

lijke tent nog draait, wat voor treurigheid stralen we dan uit met de rest van onze Blijde Boodschap.

Fundamenteel?

De kerk blijkt niet de in 1997 opgestane profeet. Het is eerder dat de PvdA geen enkele affiniteit meer heeft met de onderkant van de samenleving. De kerk uit de aard van de organisatie nog wel. Het heeft dus meer weg van: wil de laatste in Nederland het licht uitdoen, maar de laatste – de kerk – vertikt het. En dat is nieuws. Laten we hopen dat ze het blijft vertikken. Maar een reveil is het niet bepaald. Dat wordt nog duidelijker als we de reacties op de fundamentele noties van kardinaal Simonis horen. Hij wijst er op dat het niet alleen die paar jongens in Leeuwarden zijn geweest, die Meindert Tjoelker het leven benamen. Wij zijn met z'n allen medeplichtig. Simonis' woorden over abortus en euthanasie kregen de meeste nadruk, maar hij begint bij *ons*.

„Zijn wij kerkmensen niet te veel met de modetrend meegegaan? Zijn we niet te tolerant geweest?(...) Wij zijn in een samenleving terechtgekomen waarin het meest fundamentele recht – dat op leven – wordt geschonden. Jongeren leren dat abortus en euthanasie gewoon moet kunnen. Met zo'n visie op het menselijk leven worden ze opgevoed. Als doden in die gevallen mag, waarom zou je anderen dan niet doodtrappen als ze in de weg staan? Zo fundamenteel is het kwaad doorgevoerd”. En voor alle kerkmensen die denken dat zij niet door dit oordeel worden getroffen stelt de kardinaal in hetzelfde interview: „Ik ben ook een gewoon kerklid en ik weet hoe de bekoring van de tijdgeest mij en mijn geloofsgenoten kan beïnvloeden. Veel mensen zullen denken: zo erg is het allemaal toch niet”. Zo erg is het wel: jaarlijks wordt een

toenemend aantal kinderen geaborteerd, langzaam sluipt de eugenetica de medische wereld binnen, het krijgen van kinderen met een handicap wordt afgeraden, en een toenemend aantal mensen besluit tot euthanasie. Het is in de meest letterlijke zin: de dood in de pot van onze welvaartsstaat.

Radicaal?

Ja, pater Koopmans is overleden, maar waarom wel een tentenkamp uit protest, en geen kruis op het Binnenhof durven dragen, zoals hij deed? Waarom wel een terecht vlammend protest tegen de materiele armoede en niet een minstens zo gerechtvaardigd publicitair offensief tegen de geestelijke leegheid waar we in deze paarse tijden mee te kampen hebben. Hoe bestaat het dat een CDA'er wel wordt gehegeld door de kerken als hij afstand neemt van het tentenkamp, maar niet als zijn partijgenoot zwalkend afstand neemt van Simonis. Waar waren RPF/GPV trouwens bij de tenten en bij Simonis? Het antwoord mag gevreesd worden: we willen in de marge kritiseren en tegelijk toch maatschappelijk geaccepteerd meedraaien. Maar wat is al die acceptatie waard als het grootste kwaad dat Nederland kent – ruim dertigduizend abortussen per jaar – kwantitatief toeneemt. Hoe staat dat in verhouding tot zestien asielzoekers in vier tenten?

Als die actieve kerk toch eens met een impopulaire actie één zo'n kinderleven zou kunnen redden? Vul de Utrechtse jaarbeurs maar eens met dertigduizend baby's, nodig alle fotografen en cameramensen uit, en hang een spandoek op met de tekst: „Zoveel baby's mogen dit jaar niet geboren worden”. Beschouw het maar als tip voor de volgende EO-familiedag, al heb je voor zoveel baby's ook de Raad van Kerken nodig en beslist ook onze roomse vrienden.

Hildebrand B. Bijleveld, Eemdijk

De hervormde bonders en de Evangelische Alliantie hebben het tentenkamp voor asielzoekers omarmd. Er klinken welwillende confessionele woorden voor de drugsverstreckende dominee Visser in Rotterdam. En bisschop Muskens heeft maatschappelijke vergiffenis gekregen vanwege zijn begrip voor diefstal wegens broodnood. We willen drie kritische vragen stellen over de nieuwsexplosie rond de kerken. Is dit spreken van de kerk nieuw? Heeft de kerk nu een fundamenteel probleem te pakken? En is de kerk wel zo radicaal als het lijkt?

Nieuws?

De asielzoekers worden toch al tientallen jaren door kerken geholpen? Valt er geen warmer onthaal dan in tenten te bedenken? Is er voor de opium van het kerkvolk van dominee Visser geen beter alternatief voorhanden? En geldt in ons rechtssysteem niet altijd dat voor ieder delict een gerechtvaardigd beroep op de noodtoestand mogelijk is? Kennelijk werd het alleen nieuws, omdat het van de kerk komt. Vreemd zeg, de kerk leeft nog. Die was toch leeggelopen? Zo redeneert kennelijk de verbaasde burger. Dat lijkt winst. Maar wie zich van het volle evangelie bedient kan ook met recht verzuchten: het is diepe armoede. Als we al verbazing wekken met de constatering dat de kerke-

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.
E-mail adres: kmuller@noord.bart.nl

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.
E-mail adres: abhart@pi.net

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-411741, fax 0342-411641.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechthzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620;

telefax: 0513-653632;

E-mail: kmuller@noord.bart.nl

- 25 oktober Centrale Diaconale Con-
ferentie te Apeldoorn;
onderwerp: Kerk en
gevangenen
- 8 november Zendingsnajaarsverga-
dering Leerdam
- 12 november Najaarsvergadering St.
Emeritaatsvoorziening
(SEV) te Utrecht; 19.30
uur; info: 0341-553694
- 7 maart '98 Opening Landelijke
Vergadering 1998
- 18 april Landelijke Ontmoetings-
dag te Barneveld;
info en stands: J.A.D.
Schenkel, 038-3320128

Ontvangen
boeken

**Dra. Marrie van der Feen-de Muynck &
Rudolf E. van der Feen,**

De pijn voorbij;

een weg van trauma naar kracht

288 blz. f 39,-

ISBN 907421407x

Uitg.: Stichting Petra, Middelburg?Buijten & Schip-
perheijn, Amsterdam

Dr. J. Douma,

Verantwoord handelen;

Inleiding in de christelijke ethiek

(tiende, geheel herziene druk)

168 blz., f 26,90

ISBN 9029714921

Uitg.: Kok Voorhoeve, Kampen

Op 8 oktober 1997 vierde

ds. Nick Cornelisse

thans predikant van de Christian Reformed Church te Ottawa,
zijn 25-jarig ambtsjubileum.

Wij bewaren goede herinneringen aan de tijd dat hij
bij ons predikant was van 1972 - 1979.

Nederlands Gereformeerde Kerk
Dordrecht

Opbouw-regiocorrespondenten

Regio Amsterdam-Haarlem:

J. Koster,
Corn. Dirkszlaan 133,
1141 XZ Monnikendam,
0299-651882

Regio Den Haag:

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn,
tel. 0172-445872

Regio Noord-Nederland:

E. Kole-Mollema,
Kemphaanstraat 33,
8446 GS Heerenveen,
tel. 0513-624478

Regio Utrecht:

F. Vonk, Rietland 9,
3621 GZ Breukelen,
tel. 0346-263460

Dubbelportret: Debora en Jaël

Richteren 4

G. Bronsveld, Ede

Onze God treedt steeds opnieuw op om zijn volk te verlossen. De wegen die Hij kiest zijn soms onvoorspelbaar. Hij is soeverein. In Richteren 4 gebruikt Hij twee vrouwen, Debora en Jaël, die in de loop van dit verhaal ten opzichte van elkaar een bijzondere en veelzeggende positiewisseling ondergaan.

Debora

Debora staat op in een tijd van zware onderdrukking. De Kanaänitische koning Jabin oefende grote pressie uit op het volk, twintig jaar lang. Er was continu gevaar van plundering. Alles kwijnde. Mensen leden armoede. En Israël was tot overmaat van ramp ontwapend door de vijand. In deze ellende treedt Debora aan. Zij had door de Heilige Geest een bijzonder inzicht in Gods weg met zijn volk. En daardoor had zij invloed. Mensen zochten haar op met hun problemen, en vroegen haar om haar wijze raad.

Jaël

Naast Debora komt Jaël naar voren. Zij is vrouw van de Keniet Heber. De Kenieten oefenden het beroep van smid uit. Als een soort zigeuners reisden zij rond en boden hun diensten aan, aan de rondtrekkende nomadenstammen. Zij bekleedden een speciale positie. In oorlogen waren zij neutraal, omdat beide partijen hen nodig hadden. Was er ergens een veldslag op til dan vestigden de smeden zich vlak bij het strijdtoneel. Daar was werk in overvloed. Zo is Jaël, als vrouw van zo'n smid, present in de omgeving van het slagveld waar Israël tegen Kanaän ten strijde zal trekken.

Debora en Jaël. Beide vrouwen zullen allebei een centrale rol spelen in de overwinning op koning Jabin. Maar hoe?

Debora, de legerleidster

Debora, geleid door de Here, draagt Barak op om een leger te vormen, 10.000 man sterk. Dit leger is bewapend met een provisorische gevechtsuitrusting. In vergelijking met de goed

getrainde troepen van Sisera met zijn 900 ijzeren strijdagens moet het een lachertje zijn geweest. Barak twijfelt of het met dit legertje wel zal lukken.

Daarom weigert hij te vertrekken zonder dat Debora meegaat als een soort geestelijke garantie.

Debora gaat in op het verzoek, maar maakt tegelijk aan Barak duidelijk: 'omdat jij op God niet vertrouwt, zul jij geen eer behalen op de tocht die jij onderneemt', en vervolgt dan met de mistige opmerking: 'want in de macht van een vrouw zal de Here Sisera overgeven'. Wat ligt er meer voor de hand om dan te denken: Die vrouw, dat is Debora zelf. Zij is de vrouw, die in Gods naam de legercampagne heeft opgezet. Zij geeft straks persoonlijk het sein tot de aanval. Zij zal

*Gods handelen
is niet onder
te brengen in een
systeem*

dan toch ook wel de vrouw zijn die met de eer van de overwinning zal gaan strijken. Maar hoe anders is de werkelijkheid, hoe anders leidt de Here de strijd.

Israël drijft, met behulp van een door de Here bewerkt noodweer, de Kanaänieten in het nauw. Generaal Sisera van Kanaän slaat op de vlucht. Te voet. Zijn opzet is duidelijk. In de vrouwen tenten van het nabijgelegen tentenkamp van de Kenieten zullen zijn achtervolgers hem niet zoeken. Het centrale punt waar het in deze geschiedenis nu om draait is dat onder geen enkele omstandigheid een vreemde man een vrouwenafdeling van een Arabische tent mag binnengaan. Er zijn voorbeelden van Arabische krijgers die zich schuilhielden, maar altijd volgde er het doodvonnis op. Een ernstiger inbreuk op de oosterse zede is niet denkbaar.

Jaël, de koelbloedige

Jaël staande in de opening van haar tent, ziet hem aan komen rennen. Sisera moet gevreesd zijn geweest zoals generaal Mladic in het voormalig Joegoslavië. Die man was vast en zeker besloten om toelating af te dwin-

gen in de tent. Wat kon zij doen om deze wanhopige man te weerstaan? Zij kon niets anders doen dan de zaak maar te nemen zoals die was en de man binnen te nodigen. Als Sisera om water vraagt, geeft zij hem melk te drinken. De melk die hier genoemd wordt is heilzaam en slaapbevorderend. Jaël dacht nuchter na over de vraag: "Hoe kom ik mijn man Heber nog onder ogen als hij een vreemde man in mijn tent aantreft?". Als Sisera diep zou slapen zou zij zijn gedrag kunnen straffen op een manier die in haar ogen, en in de ogen van het hele volk wettig was.

In een tent van een smid is er altijd wel een hamer en een ijzeren tentpin voorhanden. En als Sisera slaapt voltrekt Jaël doelbewust het gruwelijke vonnis. Zo verricht Jaël de beslissende daad die leidt tot de bevrijding uit de onderdrukking van Jabin.

De positiewisseling

Debora leek op de voorgrond te staan. Een gelovige vrouw en afhankelijk van de Here. Maar op het moment dat deze bijzondere profetes een held moet worden, wijkte zij naar de achtergrond. En de volstrekt onbekende Jaël, van wie heel onduidelijk is hoe zij over God en zijn volk dacht komt op de voorgrond. Zij mag met de eer gaan strijken. Twee vrouwen. Twee strijdsters. Allebei krachtig en vastbesloten. Allebei gebruikt in het doel van God. God biedt hen beide de noodzakelijke mogelijkheden en middelen.

De les die deze geschiedenis ons leert is dat Gods handelen niet is onder te brengen in een systeem. Dwars door alles heen werkt Hij toe naar zijn doel: De verlossing van Zijn volk. Jaël wordt straks door Debora in haar lied bezongen als de gezegende onder de vrouwen. Een titel die nota bene elders in de Bijbel alleen nog gebruikt wordt voor Maria, de moeder van onze Heiland. Zij wordt op het schild geheven. De Here werkt naar zijn doel toe, ook door de hand van heidenen die zich dat zelf niet bewust zijn. Soeverein en magistraal overziet Hij de geschiedenis. En zo is onze God nog steeds. Wij zijn niet alleen op weg. Wij mogen ons beschermd weten in de handen van Hem die ook in de geschiedenis anno 1997 het laatste woord heeft.

Genezing voor de volken

A.M. van Leeuwen, Dronten

Van 20 mei tot 10 juni ben ik voor de derde maal naar Bangui geweest. Uitgezonden door de EvtA naar de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek. Om daar als gastdocent les te geven aan de FATEB, een theologische opleiding voor studenten uit Franstalig Afrika. Het was de tijd dat in Brazzaville, de hoofdstad van het voormalig Franse Congo, hevige onlusten uitbraken. De tijd dat Mobutu, president van het land dat toen nog Zaïre heette, de wijk moest nemen voor Kabila. Hij is inmiddels in ballingschap overleden.

Muiterij

Eerst even terug in de tijd. Vorig jaar zijn er via de EvtA (stichting Evangelische toerusting Afrika) geen gastdocenten uitgezonden naar Bangui. De situatie in en rond de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek was daarvoor te gespannen. Dr Benno van den Toren heeft dat aan den lijve ondervonden. In het voorjaar van 1996 kwam hij, vergezeld van de predikanten Van Mulligen en Van 't Spijker, ter oriëntatie naar Bangui. Hij had de FATEB nog maar nauwelijks gezien, toen hij het land hals over kop moest verlaten. In het leger was muiterij uitgebroken. Die steekt sindsdien steeds weer de kop op en is nog steeds niet echt bedwongen.

De gevolgen voor de FATEB laten zich raden. Vanwege de politieke onrust werden sommige vaste docenten tijdelijk geëvacueerd en konden gastdocenten hun toezeggingen niet nakomen. Er vielen dus gaten in het collegerooster. Scripties moesten worden geschreven zonder dat er voldoende begeleiding was. Er trad vertraging op in het studieprogramma van veel studenten.

Voortgang ondanks alles

Vanuit de EvtA stond men klaar om meteen in het begin van 1997 weer een gastdocent uit te zenden. In januari zou ds De Jong, in het laatste jaar voor zijn emeritaat, afreizen naar Bangui. Helaas waren de spanningen daar

toen weer zo hoog opgelopen dat dit niet verantwoord leek. Tot grote teleurstelling zowel van de studenten aan de FATEB als van ds De Jong zelf. In de loop van de jaren heeft hij veel Afrikaanse studenten enthousiast mogen maken voor de studie van het Oude Testament. Hij staat onder hen bekend als *le vieux De Jong*, wat in de Afrikaanse context beslist een ere naam is. En past die benaming ook niet bij zijn gedrevenheid om uit de schat van de Schrift *nieuwe* en *oude* dingen te voorschijn te brengen?

Toen de politieke onrust enigszins geluwd was, is Dr Benno van den Toren in februari van dit jaar met zijn gezin naar de FATEB vertrokken om daar voor langere tijd als docent dogmatiek en ethiek te gaan werken. De ervaringen van zijn eerste bezoek aan Bangui hebben hem daar niet van weerhouden. Voor de studenten aan de FATEB, van wie de meesten daar verblijven met hun gezin, is het heel bemoedigend dat een westerse docent met vrouw en kinderen in deze

*hoe je als
vreemdeling op
deze aarde het
goede zult zoeken
voor het volk waar
je toe behoort*

situatie met hen het leven op de campus deelt.

Dr Benno van den Toren, zelf van Hervormden huize, is door de Christelijke Gereformeerde Kerk van Gorinchem uitgezonden als missionair docent aan de FATEB.

Eindelijk groen licht

Mede door de informatie via Benno van den Toren besloot de EvtA het licht op groen te zetten voor de uitzending van een gastdocent uit onze kring. Dankzij de medewerking van kerkraad en gemeente van Dronten was ik in staat om nog aan het einde van het academische jaar naar de FATEB af te reizen.

Ik trof de campus aan in een betere staat dan voorheen. De gebouwen en de huizen van de studenten stonden goed in de verf. Er waren twee dege-

lijke schoolgebouwen op het terrein neergezet. Daar wordt basisonderwijs gegeven aan de kinderen van de theologische studenten en aan heel wat kinderen uit de buurt. Men was bezig met zwaar materieel een put te boren om voor de eigen watervoorziening te kunnen zorgen.

Verder ontmoette ik er, zoals u begrijpt, de familie Van den Toren die in korte tijd al aardig ingespeeld raakte op de situatie in Bangui. Ook begon de staf langzamerhand weer op volle sterkte te komen. Docenten die geëvacueerd waren, verschenen weer op hun post.

Kortom: ik trof een theologische faculteit aan die tegen de verdrukking in toch groeide. Een gemeenschap van docenten en studenten die ondanks alle politieke onrust toch bleef arbeiden in het Woord.

In die situatie heb ik colleges mogen geven. Een serie over de oudtestamentische geboden (Leviticus 18, 19 en 20). En een serie over de hoofdstukken 19, 20 en 21 van het boek Openbaring.

Weest heilig...

Het lezen van de bijbelse geboden met Afrikaanse christenen is een spannende aangelegenheid. Omdat Afrikaanse christen qua cultuur doorgaans dichter bij de oudtestamentische situatie dan wij, kunnen zij bepaalde details in de geboden beter plaatsen. Zij leven, net als de Israëlieten, meer in wijder familie- dan in gezinsverband.

Er is echter ook een andere kant. Neem het gebod: "Ge zult uw broeder in uw hart niet haten; openlijk zult ge uw volksgenoot terechtwijzen..." (Lev. 19,17). Met zo'n gebod heeft een Afrikaanse christen het weer moeilijker dan z'n westerse broeder of zuster. Want in het openbaar iemand op zijn fouten wijzen, dat doe je niet. Terwijl het terechtwijzen van je broeder, mits je op zijn heil bedacht bent, onder bepaalde omstandigheden juist geboden is!

Aan de FATEB met Afrikaanse christenen Gods geboden lezen, spannend is het en tegelijk een verademing. Omdat de tekst én de studenten je voortdurend dwingen om lijnen te trekken naar de praktijk van het kerkelijke en het maatschappelijke leven. Om je te

bezinnen op de vraag hoe je als vreemdeling op deze aarde het goede zult zoeken voor het volk waar je toe behoort en voor het land waarin je leeft.

Genezing voor de volken

Ik had colleges over Openbaring juist afgesloten. We kwamen uit het gebouw waar de lessen werden gegeven. Een student uit Tsjaad liep met me op. Hij begon over een tekst uit Openbaring die buiten het bestek van de behandelde hoofdstukken viel. Als Johannes spreekt over de rivier van het water des levens vertelt hij dat hij aan de oevers bomen ziet staan waarvan de bladeren dienen *tot genezing van de volken* (Openb. 22,2). Een woord dat me vanaf dat moment niet meer heeft losgelaten.

Als het gaat om de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, dan liggen ons het meest na aan het hart de woorden uit Openbaring 21: "... en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn; en ook rouw, geklaag of moeite zal daar niet meer zijn..." (Openb. 21,4). In de opstanding zullen Gods uitverkorenen genezen zijn van al de wonden die de dood in hun leven heeft geslagen. Echter, uit Openbaring 22,2 blijkt: de herschepping krijgt er nog een heel andere dimensie bij. Niet alleen is er de genezing van verdriet en rouw op

het persoonlijke vlak, er zal ook genezing zijn voor de volken! Het is verrassend hoe op de laatste bladzijde van de Schrift hier de lijnen uit de Wet en de Profeten bij elkaar komen. Het geboomte des levens uit Openbaring 22 grijpt uiteraard terug op de boom des levens uit het paradijs. Maar die bomen aan weerszijden van een rivier roepen tegelijk de herinnering op aan de tempelbeek uit Ezechiël 47: een beek die uitmondt in zee en die het zilte zeewater gezond maakt! Langs die beek zullen bomen staan waarvan het loof tot geneesmiddel zal dienen (Ez. 47,12). In het gezicht van Johannes op Pat-

*De naties, ze
zullen eens en
voorgoed genezen
worden van alle
rassenwaan*

mos vloeit de lijn uit Genesis samen met die uit Ezechiël. De geneeskracht van het loof van het geboomte des levens wordt aangewend tot genezing van de volken!

Met andere woorden: de verlossing door het bloed van het Lam – het centrum van het laatste bijbelboek – zal zich uitwerken, niet in de opheffing van de volken, maar in de genezing van de volken! Volken, in de geschie-

denis bedreigd met genocide, onderdrukte volken, in de herschepping zullen ze herstellen van alles wat hen is aangedaan. De naties, ze zullen eens en voorgoed genezen worden van alle rassenwaan.

Zo zal de vernieuwing zijn beslag krijgen, niet alleen op het persoonlijke vlak, maar ook op inter-nationaal niveau! Troost die we hard nodig hebben. Nu we aan alle kanten meemaken dat het ene volk opstaat tegen het andere en de ene stam in het geweer komt tegen de andere.

De inbreng van de volken

Aan de FATEB ontmoet je mensen uit alle windstreken van Afrika. Uit Gabon en uit Senegal, uit de beide Congo's, uit Burundi en Ruanda, uit Tsjaad en Cameroun. Studenten kunnen behoren tot volken die met elkaar in oorlog zijn, en toch daar de eenheid beleven die van boven is.

De verschillen tussen de volken – ook die van Afrika – zijn groot. Niettemin komt die verscheidenheid in het boek Openbaring in een heel bijzonder perspectief te staan.

Johannes profeteert dat de volken zullen wandelen bij het licht van het Lam en de heerlijkheid van de volken zal ingebracht worden in het nieuwe Jeruzalem (zie Openb. 21,24-25). Het mooiste, het meest eigene dat de volken hebben voortgebracht, zal gelouterd in het nieuwe Jeruzalem worden binnengebracht. Gelouterd, want het zal in het oordeel getoetst worden door het Licht der volken!

Je stuit vandaag de dag bij de mensen nogal eens op een onkritische bewondering voor alles wat exotisch is. Als het maar anders is, als het maar van ver komt. Van een dergelijke houding vind je in de Schrift geen spoor. Niet alleen alle menselijke redeneringen, ook alle culturen moeten krijgsgevangen worden gemaakt onder de gehoorzaamheid aan Christus (vgl. 2Kor. 10,5).

En zoals het geldt voor de mensen, dat vele eersten de laatsten zullen zijn en vele laatsten de eersten, zo zal het ook zijn met de volken. We moeten daarom maar niet uitsluiten dat de inbreng van de volken van de derde wereld in het nieuwe Jeruzalem wel eens groter zou kunnen zijn dan die van de westerse wereld.

Drs. A.M. van Leeuwen temidden van Afrikaanse studenten.

26e Vrouwencontactdag in Zwolle:

Vanuit eigen waarde omgaan met de ander

Marjon Busstra, Amersfoort

Wat ontbrak was de dominee. Vrouwen in Zwolle meenden genoeg eigenwaarde te bezitten om zelf een ontmoetingsdag te kunnen vullen. En dat hebben de bezoekers geweten. De 26e Vrouwencontactdag was er niet alleen eentje vóór, maar vooral eentje dóór vrouwen.

Alleen of in groepjes druppelden ze donderdag 2 oktober de Buitensociëteit in Zwolle binnen. Boven badges, koppen koffie en programmaboekjes vonden ze elkaar: ruim zeshonderd Nederlands Gereformeerde vrouwen en een enkele verdwaalde man. "In de drukte van alledag vergeten we zo makkelijk onszelf of zien we de ander over het hoofd. Vandaag is er de ruimte en tijd om even bij jezelf en de ander stil te staan", zo sprak Saskia van Helden het publiek toe voordat ze hen veilig door het programma heen loodste.

Het programmaboekje opent met een indrukwekkende lijst van medewerkers. 'Medewerkenden' staat erboven, waarschijnlijk om de drie of vier medewerkers van het mannelijk geslacht niet voor het hoofd te stoten. Ze verschijnen overigens pas tijdens het middagprogramma als leden van LIMA, vijf kinderen uit een muzikaal gezin die optreden onder naam Letwory in Musical Art.

In ieder geval ontbrak het deze dag niet aan vrouwelijke inbreng, in tegenstelling tot voorgaande jaren. Toen maakte de dagvoorzitster na het welkom en een openingswoord al snel plaats voor een predikant. In Zwolle hebben ze besloten het in 1997 anders te gaan doen. Saskia van Helden: "Het gaat vandaag onder andere over het beleven van je eigen waarde. Wat is er dan logischer om ook zelf de dag te vullen. Bovendien is het moeilijk om een thema dichtbij de mensen en praktisch te houden. Je merkt hier aan de sprekers dat ze dichtbij de vrouwen staan. Hun invalshoek is dezelfde als van het publiek. Een dominee voelt toch ergens de

opdracht dat hij de aanwezigen iets moet vertellen. Vandaag willen de sprekers vooral iets met de anderen delen".

Camoufleren

De drie vrouwen, een psychologe, theologe en medewerkster van l'Abri, gaven vooral een eigen invulling aan het thema 'Omgaan met de ander'. Irene Blom, psychologe, vroeg zich onder het kopje 'Zie je mij wel' af of ze wel interessant genoeg is voor een ander. Een vraag waar, zo merkte ze op, iedereen op zijn tijd wel eens mee worstelt. Wat vindt de ander van mijn uiterlijk, mijn stem, mijn verhaal.... "Waarom weten met name vrouwen vaak niet wat ze waard zijn?", vroeg

In gesprekken komen we onszelf tegen

ze zich af. In het verleden bleek daar over het algemeen weinig aandacht voor te zijn. Vrouwen kregen weinig kansen om met hun talenten te woe-keren. Vandaag de dag is dat anders: vrouwen zijn naast hun gezin actief in de kerk, in het maatschappelijke leven. Toch waarschuwde Blom ervoor dat we niet moeten menen dat hierin nu de oplossing van de onzekerheid ligt. "Sinds de zondeval camoufleren we onze gedeukte gevoelens van eigenwaarde voor onszelf en de mensen om ons heen. Terwijl we ons verstoppen achter allerlei uiterlijkheden om indruk te maken, hunkeren we als mensen naar het geliefd-zijn met al onze tekorten: moe, dom, slordig en toch een parel in Gods hand. We moeten loskomen van die uiterlijkheden. Dat is een glas-harde strijd, waarbij we elkaar nodig hebben".

Kijken én luisteren

Ook in het zien van de ander moeten we terug naar de zondeval, zo bleek uit het verhaal van Jeanette Westerkamp-Stegeman. De theologe benaderde het thema vanuit de vragen: Wat moet ik doen om de ander te zien

en wat moet ik daarna doen. "We zijn allemaal heel verschillend in het omgaan met de ander. De één legt makkelijk contact, terwijl de ander het maar griezelig vindt. We hebben de ander nodig, maar aan de andere kant ontmoeten we in die ander onze eigen angst. In gesprekken komen we onszelf tegen. Sinds de zondeval voelen we ons naakt, onbeschermd onveilig". "Toch", zo geeft ze aan, "kunnen we er allemaal op onze eigen manier zijn voor de ander. Het is belangrijk dat je echt kijkt naar de ander. En dat je echt luistert. Probeer daarbij niet altijd de problemen van anderen op te lossen. Vraag je af "Waar wil God nu dat ik ga staan?". Dat voorkomt dat we dingen doen of zeggen omdat ze goed bij ons passen. Met Jezus erbij kun je echt kijken én luisteren. Iedereen heeft zijn eigen gaven en talenten en we mogen naar elkaar kijken met de gedachte "Wat zou God zien in deze mens, wat zou God me in hem of in haar willen geven?"

Gastvrij hart

In het middagprogramma sprak Greta Rietkerk – Reimer, medewerkster van l'Abri, over het onderwerp "Heb ik ruimte voor haar?". "God zoekt ons hart. Dat wil zeggen het centrum van onszelf, de plaats waar wezenlijke beslissingen worden genomen, waar ons verlangen, onze angsten, onze liefde zitten". Een hart voor de ander, een gastvrij hart, vraagt om een overgave aan God.

Het hart is echter door het leven gedeukt en uit zelfbescherming hebben we het afgesloten. "In de brief aan de gemeente in Laodicea zegt Jezus dat Hij aan de deur van ons hart staat en klopt. Het hart, dezelfde plek waar wij op slot zitten. Hij forceert echter niets, hij klopt en wacht tot wij open doen. En dan volgt de belofte: Indien iemand naar Mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnen komen en maaltijd met hem houden en hij met mij. Dan is er ruimte voor communicatie, feest en verdwijnen angst en pijn".

"We moeten alleen eerst zelf ons hart opendoen. Dat is de weg om een

gastvrij hart te krijgen. Daar waar onze Heer ruimte krijgt is er ook ruimte voor de ander. Dan kunnen we kijken naar de ander, zonder de angst te hebben of ik wel tot mijn recht kom”.

Feministisch

De drie toespraken werden afgewisseld door samenzang, solozang, drama en muziek. Vrouwen bemanden het podium in mime, achter de piano en de microfoon. "Ik had een dominee verwacht", laat een 81-jarige inwonster van Spakenburg weten. "De toespraken waren wel mooi, maar als je zo oud bent, snap je er maar weinig van. Zoals van die mime en die buitenlandse teksten. Een dominee kun je beter verstaan. Nee, het is niet zoals andere jaren. En ja, wat die vrouwen vertelden... Ik ben niet zo gauw eigen met de mensen, ik stap er niet zo snel op af”.

In de hal zit een drietal vrouwen uit Kampen. Ze lijken representatief voor het gros van de aanwezigen. Hoe ervaren zij de dag? "Het is mooi gepresenteerd en echt toegespitst op wat ons bezighoudt", vindt Ria Prins. "Gisteren nog was ik op een bijeenkomst met een uitgesproken feministisch gezelschap, maar ook daar spelen zaken als onzekerheid en depressiviteit. Zij moeten zichzelf echt waar maken". "Ik moet tot mijn beschaming zeggen dat het eigenlijk geen verschil maakt. Of je nu buiten of binnen de kerk zit, je bent toch erg gericht op uiterlijkheden", reageert Nettie Raap die naast haar zit. "Het is de eerste keer dat ik hier kom. En het is ook voor het eerst dat ze het op deze manier organiseren. Maar toen ik erover las, dacht ik dat het wel praktisch moest zijn. En dat trok me". Dat geldt ook voor de 26-jarige Heleen. Ze behoort zo te zien tot de jongste bezoekers. "Het is een onderwerp dat me momenteel bezighoudt. De opzet vind ik goed. Het is een eigenlijk een heel ontspannen dag. Ik verwachtte veel lezingen, maar er is veel afwisseling". Ze had niet verwacht veel mensen van haar leeftijd aan te treffen: "Voor jongeren is er gewoon al heel veel, zoals conferenties en weekenden”.

Mannenthema

Tussen alle vrouwelijke kapsels, monden en handen die constant in beweging lijken te zijn, is daar opeens een stille figuur. Het blijkt één van de verwaalde mannen te zijn. De heer J. Hooyer uit Meppel reed de dames van

de gemeente naar Zwolle. En nu vindt hij zichzelf terug tussen een kleine zeshonderd andere vrouwen. Hij vindt het geen zin hebben helemaal terug te rijden en blijft dus maar. "Mijn vrouw is hier ook. En ach, het had ook wel een mannenthema kunnen zijn hoor. De sprekers spreken me wel aan". Of hij dat na het middagprogramma

We moeten alleen eerst zelf ons hart opendoen

nog vond, is onbekend. Het forum bestaande uit vijf vrouwen kreeg een groot aantal vragen te verwerken. Sommigen boden genoeg stof voor een 27e Vrouwencontactdag. In ieder geval is het de vraag of die volgend jaar, dan wel het jaar daarna plaatsvindt in afwisseling met de Ontmoetingsdag. Ook zal er nog een gemeente bereid gevonden moeten worden die een jaar wil steken in de voorbereidingen. En wie weet of ook daar een mevrouw Van Dijk is die in haar vrije tijd oogverblindende bloemstukken maakt, zoals ze in Zwolle te vinden waren. De behoefte aan contact is er in ieder geval, zo stelt Saskia van Helden vast. "Net zoals 26 jaar geleden, toen de eerste Vrouwencontactdag voor de kleine gemeenten ook in Zwolle gehouden werd”.

Snippers uit Afrika

Zo is het genoeg

Wie zich als Nederlandse dominee geroepen voelt naar Afrika te gaan voor zendingswerk en er terechtkomt in een door de Angelsaksische cultuur beademd gebied, moet vooral niet denken dat hij er een status krijgt als een predikant in Nederland. In het oude vaderland wordt hij zending genoemd wat dan betekent een bevestigd predikant in zendingsdienst. Hier is hij "missionary". Maar dat is in het Engels iets anders. Elke schoenmaker die ook wel eens bij zijn leest vandaan wil en zich geroepen voelt tot zendingswerk, is een "missionary". Word je gevraagd wat je werk is en je antwoordt getrouwelijk "missionary", dan heb je de kans dat je aangekeken wordt alsof je de zoveelste mislukte schoenlapper bent. Daarbij komt dat in een samenleving dikwijls vergeven van racistische vooroordelen – en zo was (is?) de onze –

iemand die zijn leven geeft aan de zwarten, toch wel een wat merkwaardig heer moet zijn. Je staat in elk geval wel een paar treetjes lager dan b.v. een Methodistische predikant in een nette blanke voorstad. Je moet daar niet tragisch over doen, want blijf je lang genoeg op een zelfde plaats aan het werk dan word je tenslotte beoordeeld op wat je bent of niet bent. Zo heb ik dat tenminste op het vroeger overwegend-Engelse dorp Richmond onderhouden.

In de blanke Afrikaanse samenleving van gemengde Nederlandse, Duitse en Hugenoten-afkomst van Zuid-Afrika ligt dat even anders. Daar kent men de figuur van schoenlapper-missionary niet. Maar er is verschil tussen blank en zwart, en zo was daar de opleiding vroeger tot zending behoorlijk korter dan die van een echte predikant. De eerste werd "Eerwaarde" genoemd, de tweede "Weleerwaarde". Ik heb nog een zendingsman van de Dopperkerken gekend die al had hij dezelfde opleiding gehad als de "gewone" dominees pas op latere leeftijd voor her eerst in de blanke kerken mocht voorgaan. Zoiets is nu verdwenen, maar het is me nog wel herhaaldelijk overkomen dat ik "Eerwaarde" werd genoemd of – achter mijn rug door zeker wat domme, rechtse Afrikaners – "Kafferdominee". Het dorp Richmond waar ik begon, was voor 95% Engels met een paar Afrikaners als politiemannen en bij het spoor. Op een dag hadden de politiemannen een probleem. Er was een Afrikaanssprekende wegwerker die geen familie had, op het dorp overleden. De man moest toch ordentelijk begraven worden. Pietermaritzburg dat wel een Afrikaanse kerk had, was toen nog heel ver, te ver om er een "echte" predikant vandaan te roepen. Wat moesten ze nu doen? Maar gelukkig hadden ze op het dorp nog zo'n jonge Nederlandse kafferpredikant die dat wel even kon doen. Die jongeman van achter in de twintig was gewillig. Hij had in zijn beste Afrikaans een kort toespraakje voorbereid. Las een stukje uit de Bijbel met als hoorders de hele politiemacht van Richmond, te weten een blanke sergeant en een agent, bad het Onze Vader en wilde juist zijn toespraakje beginnen toen de strenge sergeant hem met een bruusk gebaar stopte en zei: zo is het genoeg! Dat is ook de enige keer geweest dat ik in mijn ambtelijke loopbaan een blanke heb begraven. Maar die éne was ook genoeg!

*J. Vonkeman, Richmond,
Zuid-Afrika*

Historiciteit van bijbelverhalen – een reactie

A. Koers, Dronten

Naar aanleiding van de artikelenreeks 'Over de historiciteit van bijbelverhalen' van de hand van dr. V.d. Dussen zou ik graag het volgende te berde brengen.

Ik behoor, dacht ik, niet tot de mensen, die met alle moeite proberen allerlei ogenschijnlijke tegenstrijdigheden in de bijbel weg te werken door krampachtig te harmoniseren. Ik geloof daar niet zo in. Kramp is niet nodig. De andere kant is, dat je er evenzeer voor moet oppassen al te gauw tegenstrijdigheden te constateren en ze op die manier min of meer te construeren.

Wonderbare spijziging

Ik ben van oordeel, dat collega V.d. Dussen in het tweede artikel van genoemde reeks aan dat laatste niet is ontkomen. Hij leest een tegenstrijdigheid tussen Marc. 6:30-37 en Joh. 6:1-6 in de beschrijving van de wonderbare spijziging van de 5000. In Marc. 6 zou de Here Jezus bij zijn aankomst per schip aan de andere kant van het meer van Galilea opgewacht worden door de schare, die gauw om het meer is heengelopen. Terwijl de Here volgens Johannes de plaats aan de andere zijde van het meer al heeft bereikt voordat de mensen er zijn. Ja zelfs heeft Hij al een berg beklommen met zijn leerlingen en ziet dan van daaraf de mensenmenigte naderen.

Daar heb je dan de tegenstelling. Die tegenstelling kan er echter alleen zijn bij minder nauwkeurige lezing. Want er staat in Marcus niet, dat ze Hem *opwachten* op de plaats waar Hij aan land komt. En er staat in Johannes niet, dat Jezus op een berg gezeten de mensen ziet *naderen*. In hun tocht om het meer. Min of meer van verre dus. Zo stelt dr. V.d. Dussen het voor.

Maar als in Marcus staat dat de mensen er vóór de Here Jezus waren, hoeft dat nog niet te zijn: op de lan-

dingsplaats, waar ze Hem nu stonden op te wachten. Dat kan net zo goed zijn, dat ze eerder in dat gebied aan de andere kant van het meer waren. Maar nog op enige afstand. En als er dan staat „en toen Hij uit het schip ging, zag Hij een grote schare”, wil dat nog niet zeggen, dat Hij ze daar direct aan het water vlak voor zich had. Je hebt vaker in de bijbelverhalen een ingekorte manier van vertellen, waarbij zaken worden overgesprongen. En klaarblijkelijk zijn er ook in deze geschiedenis zowel door Marcus als door Johannes zaken overgeslagen. Zo slaat Johannes bijv. over dat de Here eerst de schare nog geleerd heeft. Bij hem bereikt de schare de Here Jezus en gaat het direct over brood. Terwijl Marcus, bij vergelijking met Johannes, overslaat dat de Here Jezus met zijn discipelen een berg is opgegaan en daar de schare niet van verre ziet aanmarcheren, zoals dr. V.d. Dussen wil, maar tot zich ziet komen. Voor zich krijgt. Er staat: ze kwamen tot Hem. Ze waren al in de buurt, maar nu bereiken ze Hem. Dáár op de berg was Hij eerder dan zij.

(Dis)harmonie

Ik dacht dat dat er bij nauwkeurige lezing staat. Als mensen vinden, dat ik nu toch krampachtig harmoniseer, dan

*problemen
opgeroepen, die
dan weer
vervolgens roepen
om een
oplossing*

zou ik daartegenover willen stellen, dat dr. V.d. Dussen duidelijk met zijn 'opwachten' en (in de verte) 'naderen' dit gedeelte dis-harmoniseert. Er is in dit gedeelte geen tegenstelling. Die wordt m.i. gecreëerd.

Maar op deze manier worden naar mijn idee problemen opgeroepen, die dan weer vervolgens roepen om een oplossing. En dat wordt dan de alleraanvechtbaarste oplossing, dat we, in wat de bijbelschrijvers schrijven, van doen hebben niet met feiten, maar

met verhalen. En wat met verhalen dan bedoeld is, blijkt uit de bijgevoegde synoniemen, die dr. V.d. Dussen geeft: interpretatie, invulling, vervorming van de feiten. We hebben in wat voor ons staat niet van doen met wat echt gebeurd is, hoewel het zich wel zo geeft, maar met de subjectieve weergave van ons onbekende en uit de verhalen niet te achterhalen achterliggende feiten.

Bavinck

Dit is dan wel een heel stuk verder en heel wat anders ook dan wat de zo met instemming genoemde Herman Bavinck voorstaat. Ik heb de indruk dat Bavinck dienst mag doen als baanbreker en breekijzer. Maar wat je, dacht ik, bij Bavinck vindt en wat elke goed-gereformeerde zal toestemmen, dat is dat niet het héle verhaal, àlle feiten in de bijbel genoemd zijn. Er wordt een keuze gedaan uit een veelheid van feiten. Zo komt uit het lange leven van Abraham een weergave van slechts enkele hoofdstukken. De schrijvers zijn er niet in geïnteresseerd, dat jij alles weet, maar dat je dit weet. Zo zegt Johannes in Joh. 21:25: „Er zijn echter nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft; indien deze één voor één beschreven werden, dan zou, naar ik meen, de wereld zelf de boeken, die geschreven werden, niet kunnen bevatten”. Neen, de schrijvers doen een keuze uit een overvloedig materiaal. En die keuze is bepaald door wat hun doel is met hun schrijven, afhankelijk van wie hun eerste lezers zijn, en wat hun omstandigheden.

Hun eigen persoonlijke kleur komt er ook in mee. Maar iemand als Johannes, die dan dus het bovenstaande schrijft, zegt in het vers ervóór, Joh. 21:24 niet: dit is mijn invulling van de feiten, of dit is mijn interpretatie ervan, maar: „Dit is de discipel, die van deze dingen getuigt en die deze beschreven heeft en wij weten dat zijn getuigenis waar is.” Maar dat is de taal van de bijbel overal: „en het geschiedde”, en daar zijn getuigen bij, oog- en oorgetuigen, die een betrouwbaar getuigenis afleggen. En waar je zo mee van doen hebt, dat zijn geselecteerde feiten, in een bepaald raam gezette fei-

ten, maar wel feiten. Waar je wel erg zorgvuldig en erg eerbiedig en ook erg bescheiden mee mag omgaan. Zoals dr. V.d. Dussen nu net ook vertelt van Herman Bavinck: „Hij toont zich er beducht voor de betrouwbaarheid van de bijbelse geschiedschrijving aan te tasten.” Dat gebiedt, aldus dr. V.d. Dussen, de eerlijkheid te zeggen. En deze beduchtheid van Bavinck geldt dan zelfs ten aanzien van de geschiedenis van de zondeval in Gen. 3.

Onzorgvuldige exegese

Wat ik me dus afvraag, is of deze beduchtheid bij de door dr. V.d. Dussen gevolgde methode wel voldoende aanwezig is. Wat ik zie, ook in de zaak van Marcus tegenover Johannes bij de spijziging van de 5000, is eerst een voorbarige onzorgvuldige exegese, die vervolgens roept om een bepaalde leer, een bepaalde theorie, die één en ander verklaart. Maar je kunt erop rekenen dat hier vervolgens een wisselwerking gaat optreden: een voorbarige onzorgvuldige exegese roept die theorie op, en die theorie roept weer een onzorgvuldige exegese op: je hoeft overal niet zo precies te kijken wat er nu staat, want de feiten zijn intussen immers gedegradeerd en gedeclassificeerd tot verhalen, tot vertelsels. Verhalen, het theologische modewoord van deze tijd. Meer dan beladen. Maar op deze manier durft dr. V.d. Dussen dingen zeggen over de evangelisten, die ik niet zou derven te zeggen. Zoals „Altijd is er minstens één evangelist (Marcus of Johannes) van wiens berichtgeving men niet kan zeggen, dat zij geheel overeenstemt met de feiten”.

Maar op welke kritische manier wordt zo eerst de tekst van de bijbel benaderd. Dat geldt ook voor wat van Prof. Oosterhoff prijzend naar voren gebracht wordt. Van diens methode, de zgn. profetische symbolische benadering wordt gezegd, dat Prof. Oosterhoff op een verrassende manier de zeggingskracht van Gen. 2 en 3 op de lezer weet over te brengen. Maar dat is dan wel de lezer, die blijkbaar al niet zo onbevangen de gegeven tekst benaderde. Immers, zo wordt gezegd, 'menigeen', die zijn schouders ophaalde over die 'sprookjesachtige' verhalen en er bij een 'letterlijke' uitleg allerminst door geboeid werd, heeft juist door de symbolische opvatting een nieuw respect gekregen voor de openingshoofdstukken van de bijbel". Je kunt van hieruit de vraag stellen of ook bij deze methode de bijbel gered

moet worden voor wat dan heet de moderne mens. En dan is niet alleen Gen. 1-11 in het geding. Diezelfde moderne mens zal de geschiedenis van de sprekende ezel van Bileam ook wel sprookjesachtig vinden. En de vis van Jona, en wat niet meer. Maar de vraag is welke kritische geest men zich al veroorlooft of aan welke kritische geest van anderen men ruimte wil geven voordat men tot zijn theorie komt. In elk geval: ik kan het enthousiasme van dr. V.d. Dussen bij dit alles niet delen. Het bewijs dat het zo is, wordt mij niet geleverd. Integendeel, wat mij opvalt, dat is hoe vaak bij dergelijke theorieën uitdrukkingen terugkomen als: het lijkt me het is mogelijk, je zou kunnen veronderstellen. Belanden we niet bij het subjectieve verhaal van mensen over het subjectieve verhaal van bijbelschrijvers.

Verhalen

Nu dan terug naar de verschillen tussen verschillende bijbelschrijvers. Kost het dan soms geen moeite om

schijnwetenschappelijk bezig met schijnproblemen

bepaalde gebeurtenissen in de bijbel met elkaar in overeenstemming te brengen? Dat zal best. Al zal het heel wat minder het geval zijn dan men wil doen voorkomen. Maar in elk geval houd ik me dan liever aan de voorzichtigheid en terughoudendheid van Bavinck dan aan de zo aangeprezen weg, waarop nu verder gegaan moet worden dan hij deed. En dan vrees ik bij dr. V.d. Dussen nog niet het grootste kwaad, maar er wordt m.i. een deur geopend, waardoor nog wel eens te voorschijn kon komen wat dr. V.d. Dussen doet verbleken van schrik. Mij lijkt de weg van onbekende feiten, die achter de bijbelse geschiedenissen liggen náar géén feiten, die er achter liggen, niet bijster lang. Je hebt allebei al verhalen, die het eigenlijke niet bevatten.

Dan nog dit: ik kom van alles waar we het nu zo over hebben voor mezelf steeds maar terecht bij wat ds. Visser destijds zei in de discussie over het zgn. anthropomorfe spreken van de Schrift. De Here zou volgens sommigen mensvormig voorgesteld worden in de bijbel. Met ogen, oren enz. Maar,

zo zei men, dat staat er wel, maar zo is het niet. Want Hij heeft natuurlijk geen ogen en oren. En ds. Visser bestrijdt dat met allerlei argumenten, maar wat mij vooral is bijgebleven, is dat hij ook zegt (in mijn eigen woorden weergegeven): het mag allemaal heel geleerd klinken en er mogen bladzijden mee gevuld worden, maar je mag er wel oog voor hebben dat het schijnproblemen zijn, die schijnwetenschappelijk worden behandeld. Maar die ook helemaal niets opleveren. Als je dan bijv. ook in de Korte Verklaring zulke gedeelten tegenkomt, kun je ze gerust overslaan. Je mist er niets mee. Om ná een dergelijke uiteenzetting verder te gaan met wat echt uitleg is van wat er staat.

Maar zoiets proef ik ook in heel wat dat tegenwoordig onder ons geschreven wordt. Niet zoveel meer, zoals vroeger wel, heerlijke uitleg in boek en artikel van wat daar staat. „Moet je eens zien wat in deze tekst of in dit gedeelte staat, nooit zo gelezen”. Laat ik het vergelijken met lekker brood: wat hebben we gesmuld van wat ons zo voorgezet werd. Ik heb het gevoel, dat het tegenwoordig meer gaat om praten over brood. Verhandelingen over hoe het met brood zit, waaruit het is samengesteld en wat erin werkt. En als je het leest, kun je het het best overslaan en kijken of verderop de echte verkwikkende uitleg nog eens wordt hervat: brood om te eten. Naar mijn gevoel zijn we tot genoeg van onze grote slimme tegenstander schijnwetenschappelijk bezig met schijnproblemen. Met tekort een eerbied voor wat echt betrouwbaar woord van God is. Dat ons feiten meedeelt. Heilsfeiten, waar je het van moet hebben, waar je hart van opleeft.

Kerkasiel: terug naar de Middeleeuwen?

A. Janse, 's Gravenhage

In het Groningse dorpje Westeremden zijn enkele asielzoekers omgekomen. Ze hadden hun toevlucht gezocht in het dertiende-eeuwse kerkje, maar daar bleken ze niet veilig te zijn. Toen ze de pastorie invluchtten, werd die door hun belagers in brand gestoken; de asielzoekers ontkwamen ternauwernood uit de vlammen. Ze wisten het kerkgebouw weer te bereiken, waar ze echter zonder pardon allemaal werden doodgeslagen.

Het zal duidelijk zijn dat dit geen gebeurtenis van vandaag of gisteren is, anders had u er immers op de voorpagina van uw dagblad over gelezen. Het incident vond plaats in april 1399 en vormde één van de vele episodes in de partijtwist tussen Schieringers en Vetkopers. Dat de slachtoffers, Vetkopers in dit geval, bescherming gezocht hadden in een kerk, behoeft ons niet te verwonderen. In de Middeleeuwen was het in het christelijke Westen niet ongebruikelijk en ook door de overheid erkend dat mensen rechtsbescherming zochten door te vluchten in een kerk. Het uitzonderlijke van de situatie in Westeremden was eerder dat daar in de hitte van de strijd zelfs het kerkgebouw niet meer heilig was.

In de huidige discussie over het moderne kerkasiel komen de Middeleeuwen nogal eens ter sprake. Tegenstanders wijzen er namelijk op dat 'kerkasiel' een fenomeen is dat thuishoort in een middeleeuws rechtssysteem dat fundamenteel verschilt van het onze. Maar hebben zij daarin gelijk? Wellicht is het voor de huidige discussie verhelderend ons te verdiepen in dat middeleeuwse kerkasiel. Zijn de situaties van toen en nu werkelijk onvergelijkbaar?

Heilig is veilig

We leven niet meer in de Middeleeuwen. De rechten van zwakken in of

aan de rand van de samenleving zijn over het algemeen bij onze overheid in goede handen. 'Middeleeuwse toestanden' als die in Westeremden in 1399 kennen wij in ons land niet meer. Sinds de Reformatie is de verhouding tussen kerk en staat in ons land bovendien ingrijpend veranderd. Als de kerk meent zich nu met asielzaken te moeten bemoeien, gaat zij dan niet op de stoel van de overheid zitten? Hoewel deze laatste vraag in de Middeleeuwen niet in die vorm speelde, lag de zaak ook toen niet eenvoudig. Het middeleeuwse kerkasiel was gebaseerd op de sacraliteit van het kerkgebouw. Op grond daarvan was het justitiële ambtenaren verboden een kerkgebouw te betreden om een misdadiger te arresteren. Wie dat toch probeerde en gewapenderhand een kerk of een daaromheen liggend kerkhof binnendrong om er iemand met

*Zijn de
situaties van
toen en nu
werkelijk
onvergelijkbaar?*

geweld uit te halen, ontwijfde het gebouw en haalde zich een zware kerkelijke straf op de hals. Dit gold ook voor kloosters en voor andere huizen van geestelijken. Het ontwijfde gebouw kon pas na bisschoppelijk ingrijpen weer gebruikt worden voor religieuze activiteiten.

Deze consequenties vormden seriëuze drempels die de asielzoeker in de kerk een zekere veiligheid bezorgden. Slechts bij hoogoplopende partijtwisten en ontstentenis van een krachtig centraal bestuur, zoals in de Groninger Ommelanden, was ook de kerk voor een werkelijke of vermeende misdadiger niet veilig.

Maar werd elke misdadiger door de kerk beschermd? Uiteraard was dat niet het geval. Al vanaf de vroege Middeleeuwen werden bepalingen uitgevaardigd waarin uitzonderingen gemaakt werden. Bepaalde ernstige misdadigers zoals moordenaars, struikrovers en ketters (!) bood de kerk

geen asiel en ook degenen die in de kerk zelf misdaden pleegden (o.a. zakkenrollers) hoefden niet op kerkelijke bescherming te rekenen. De kerkelijke rechter moest dus eerst vaststellen of een asielzoeker één van de misdaden had begaan waarvoor het kerkelijk asielrecht een uitzondering had gemaakt. Als dat zo was, mocht de betreffende persoon zonder problemen uit de kerk of van het kerkhof worden gehaald.

In 1423 waren enkele in het nauw gedreven zeerovers de Broederkerk van Kampen binnen gevlucht. De bisschop van Utrecht gelastte de rovers in de kerk te arresteren en in te sluiten in het gevang. Zo gebeurde, maar de zeerovers wisten uit de gevangenis te ontsnappen en zochten hun toevlucht opnieuw in de kerk. Ditmaal verschansten zij zich in het koor. De schout en schepenen van Kampen kregen van de bisschop officiële toestemming de misdadigers opnieuw in te rekenen. Zij gingen de kerk binnen, waar ze met veel geweld het ijzeren koorhek moesten openen om de rovers in de kraag te grijpen. Sommige mensen spraken er schande van en meenden dat de kerk erdoor was ontwijf en dat er geen missen meer konden worden opgedragen. De bisschop liet desgevraagd echter weten dat er niets aan de hand was, omdat de verwijdering uit de kerk in zijn opdracht was geschied.

Kerk en staat

In de praktijk heeft het asielrecht vaak tot conflicten tussen kerk en staat geleid. De kerk als 'staat in de staat' kon immers een bedreiging gaan vormen voor de uitoefening van het gezag door de wereldlijke gezagsdragers. Niet dat de wereldlijke overheid het principe van kerkasiel aanvocht. Zo bepaalde de stad Haarlem nog in 1462 dat degene die een ander in de kerk of op het kerkhof met geweld te lijf ging, zijn lijf en goed zou verliezen. Bovendien zou men zijn nalatenschap te gelde maken om de kosten van de herwijding van de kerk te dekken. Wie een mes trok op een gewijde plaats, zou zijn hand moeten missen of twintig jaar verbannen worden uit

de stad. Dat waren strenge maatregelen, die illustreren dat het kerkasiel principeel door de wereldlijke overheid werd gerespecteerd.

Maar de praktijk was wel eens anders. In 1504 werd een zekere Jan Gijsen door de stad Utrecht van het Janskerkhof gehaald, waarheen hij was gevlucht. De man werd vervolgens door het stadsbestuur ter dood veroordeeld. De kanunniken van Sint Jan stonden op hun achterste benen. Zij riepen hun collega's van de andere kapittelkerken bijeen en de voltallige vergadering besloot het stadsbestuur een ultimatum te stellen. Toen dat verlopen was zonder dat er iets gebeurd was, kwamen de geestelijken opnieuw bijeen. Ze besloten tot een 'cessatio a divinis', een staking van de godsdienstige handelingen. Dus geen missen en geen voorbeden meer. Juist toen dit besloten was, kwamen vertegenwoordigers van het stadsbestuur de vergaderzaal binnen om hun standpunt uit te leggen. Na een lange discussie besloten zij een schikking te treffen. De kerk had in de 'godsdienststaking' blijkbaar een machtig wapen in handen.

Verval

Toch heeft de kerk in de late Middeleeuwen langzamerhand moeten inbinden. De lijsten met uitzonderingsgevallen werden langer en de wereldlijke overheid trok steeds meer macht naar zich toe. Op aandringen van de stad Leiden stelde de bisschop van Utrecht in 1376 bijvoorbeeld een termijn van veertig dagen voor asielzoekers in Leidse kerken. Na die veertig dagen liep het asiel af en mocht de asielzoeker niet opnieuw door de kerk worden opgenomen. Iets dergelijks was al veel eerder in Dordrecht afgekondigd, waar schout en schepenen de duur van het kerkasiel mochten vaststellen. De asielzoeker kreeg wel een vrijgeleide tot buiten de stad, mits hij het kerkgebouw vrijwillig verliet.

In rechtsbronnen uit het bisdom Utrecht in de late Middeleeuwen vinden we diverse aanwijzingen dat het asielrecht vanwege de wereldlijke overheid eenzijdig werd ingeperkt. Jan van Beieren gaf in 1423 de Haarlemse kloosters opdracht alle asielzoekers van hun kerkhoven te laten verwijderen. Alleen degenen die in verband met een {onversien en onnoselen ende sympelen dootslage} asiel hadden gezocht, mochten blijven. De Bourgondische hertog Filips de Goede kon-

digde in 1449 eenzijdig af dat degenen die door het stadsbestuur van Delft uit de stad verbannen waren niet meer onder het kerkasiel zouden vallen. In 1454 gebood hij iemand die beticht werd van sodomie, de {onnoemelycke zonde, die zoe groot ende vervairlick is, dat hem mit rechte die vryheit van der kercke nyet sculdich en was te bevryen}, van het kerkhof van Rijsburg te halen. Als de bisschop van Utrecht of een andere geestelijke rechter de kerk van Rijsburg daardoor een 'cessacye' ('godsdienststaking') zou opleggen, zou Filips zelf voor de gevolgen opdraaien. Hij hield dus rekening met de mogelijkheid dat hij als wereldlijk landsheer andere normen zou hanteren dan de kerkvorst.

In 1492 vroeg de stad Middelburg aan de Utrechtse bisschop een algemeen verlot om alle misdadigers voortaan van het kerkhof te mogen halen. De bisschop hield vast aan zijn recht. Hij hield staande dat de kerkelijke rechter dergelijke verzoeken van geval tot geval moest beoordelen. Maar de poging van de Middelburgers alleen al vormt een aanwijzing dat het kerkelijk asielrecht op zijn retour was.

In de protestantse kerken is het kerkasiel met de Reformatie uit het kerkrecht verdwenen. Een recente inleiding tot de studie van het kerkrecht meldt dat het is afgeschaft, omdat de kerk erdoor genooddaakt werd als

*de gemeenschap,
waar
asielzoekers soms
lange tijd
te gast zijn
geweest, heeft
haar eigen ver-
antwoordelijkheid*

rechter op te treden in niet-kerkelijke delicten. Bovendien zou de noodzaak tegenwoordig niet meer bestaan: 'In Nederland is de rechtspraak zo georganiseerd, dat een rechtvaardige behandeling van iedere recht-zoekende haalbaar is.'

In het katholieke kerkrecht is het asielrecht formeel veel langer blijven bestaan, zij het in uitgeholde vorm. In 1917 werd de formulering nog eens verzwakt. De sanctie (excommunicatie) werd geschrapt en de arrestatie van verdachten in een kerkgebouw door justitiële ambtenaren werd toegestaan. De toestemming van de plaat-

selijke pastoor bleef als enige hinderenis over.

Terug naar de Middeleeuwen?

In tijden en op plaatsen waar vetevoering en eigenrichting welig tierden, was het kerkasiel een belangrijk instituut dat kon voorkomen dat onschuldigen werden gestraft, al moet toegegeven worden dat juist toen en daar het kerkasiel niet altijd werd gerespecteerd. De vraag is of het zijn betekenis niet heeft verloren naarmate een onpartijdige wereldlijke overheid de openbare orde ging handhaven en voorwaarden schiep voor een onafhankelijker en dus meer rechtvaardige rechtspraak? En geven de Middeleeuwen niet voldoende voorbeelden van misbruik van het kerkasiel.

Misbruik van het asielrecht is er ongetwijfeld veel geweest en ik ben de laatste die zal beweren dat het instituut in de Middeleeuwen altijd recht en gerechtigheid heeft bevorderd. Bovendien is de visie op het kerkgebouw als sacrale ruimte en op de betekenis van godsdienstige handelingen in onze kringen zo anders dan vijf eeuwen geleden, dat er van kerkasiel in middeleeuwse zin bij ons geen sprake meer kan zijn, noch afgezien van de veranderde verhouding tussen kerk en staat.

Toch is daarmee niet alles gezegd. Er zat in het middeleeuwse kerkasiel een element dat we ook vandaag in de kerkelijke actie voor uitgeprocedeerde asielzoekers aantreffen. Om dat duidelijk te maken, wil ik tenslotte nog even terug naar de vroege Middeleeuwen, naar de vijfde en zesde eeuw, de periode waarin het kerkasiel in het Christelijke Westen is ontstaan. Men had toen te maken met het probleem van de weggelopen christen-slaven die hun toevlucht zochten in kerken. In het jaar 441 was in Orleans bepaald dat die niet zomaar moesten worden teruggegeven, maar dat de kerk moest bemiddelen. Het eerste concilie van Orleans (511) voegde daaraan toe dat de slaven zouden worden teruggegeven aan christen-eigenaren mits deze een eed aflegden dat zij de ontvluchte niet zouden straffen. Als zij zich niet aan de eed zouden houden, zouden ze in de kerkelijke ban gedaan worden. Alleen wanneer de slaaf ondanks de eed van de eigenaar niet wilde meewerken aan zijn terugkeer, mocht er geweld gebruikt worden. Het kwam wel voor dat christen-eigenaren de eed niet wilden afleggen en zich hun 'bezit' toch

met geweld toeëigenden. Dergelijke heren werden door het concilie van Maçon van 585 streng veroordeeld. Zij werden {pseudo-christiani} genoemd. Niet-christelijke eigenaren konden de eed niet afleggen en moesten de tussenkomst inroepen van christenen. Uit de vroege concilieteksten blijkt dat dit nieuwe, christelijke asielrecht niet eenvoudig was uit te voeren, dat er tal van juridische haken en ogen aan zaten en dat het misbruik steeds op de loer lag. Maar dat is niet de parallel met vandaag die ik bedoel. In de vroege Middeleeuwen hebben kerkelijke leiders van de hun gegeven mogelijkheden gebruik gemaakt om hun visie op barmhartigheid en rechtvaardigheid - toen niet identiek met 'het heersende recht' - concreet gestalte te geven.

In die zin is de situatie van vandaag misschien toch enigszins vergelijkbaar. Het asiel- en uitzettingsbeleid van de overheid wordt door veel christenen als onbarmhartig ervaren. Is het dan niet meer dan begrijpelijk dat de kerk als organisatie aan die overtuiging praktische consequenties verbindt en tracht met behulp van de publiciteit druk uit te oefenen op die overheid? Dat het concrete asiel niet meer verleent wordt in kerkgebouwen, maar in tenten - waar het altijd nog warmer is dan op een Nederlands peron - of in particuliere huizen, geeft aan dat 'kerk' in het moderne 'kerk-asiel' niet meer duidt op het gebouw, maar op de gemeenschap. En die gemeenschap, waar asielzoekers soms lange tijd te gast zijn geweest, heeft haar eigen verantwoordelijkheid.

Vechten voor je kind

H. Algra, Den Helder

Het was een aangrijpende documentaire: Zembla op 2 oktober 1997 over de familie Stomphorst. Twee ouders, 4 kinderen zijn aan de ouderlijke macht onttrokken, het vijfde kind heeft ook al tijdelijk elders gewoond.

De vraag is niet nieuw. Kan een samenleving ouders het recht op kinderen ontzeggen? In Zweden deden ze daar in de jaren '40 en '50 niet moeilijk over: verstandelijk gehandicapten, psychiatrische patiënten en mensen met een zwervend bestaan werden 'gewoon' gesteriliseerd. Ook in Nederland werden dergelijke beslissingen genomen. Tegenwoordig zijn die besluiten aan zeer strikte voorwaarden van de Inspectie gebonden.

Gemengde groepen

De vraag is dus niet nieuw, maar momenteel lopen we er opnieuw in volle vaart tegenaan. De samenleving is namelijk niet voorbereid op de ontwikkelingen in de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Tot de jaren '60 bestonden er in instellingen geen gemengde groepen: mannen en vrouwen woonden apart en vaak zelfs in aparte instituten: de vrouwen in Sancta Maria, de mannen in Huize Jozef. Sinds de jaren '60 bestaan de meeste leefgroepen in instituten uit mannen en vrouwen. Dat was wel even wennen: voor het personeel, de ouders, de bewoners zelf. Men was nauwelijks op deze veranderingen voorbereid. Aan het eind van de jaren '80 zet een nieuwe ontwikkeling in: steeds meer verstandelijk gehandicapten wonen zelfstandig in de samenleving. Een niet onaanzienlijk deel van hen woont samen, is getrouwd en wil ook graag kinderen....

De baby wordt gewekt

Zo ook de heer en mevrouw Stomphorst. Beiden zijn opgegroeid in kindertehuizen. Ze willen ook graag kinderen. Medisch doen zich problemen voor, ze hebben hulp nodig. De huisarts werkt aarzelend mee. Na een tijdje wordt een dochter geboren. Rebecca krijgt genoeg liefde en aandacht van haar ouders. Toch gaat het niet goed. De ouders blijken niet in staat om aan te

voelen wat hun dochter voelt. Zoals alle baby's wordt ook Rebecca 's nachts wakker, tot wanhoop van de ouders. Als ze een keer dóórslapt, wordt ze om 4 uur 's nachts door haar vader gewekt. Dan voelt ze tenminste wat het is om 's nachts wakker gemaakt te worden.... Op 5-jarige leeftijd wordt Rebecca op last van de kinderrechter uit huis geplaatst. Ze heeft dan al zoveel geestelijke en lichamelijke achterstand opgelopen, dat ze uiteindelijk in een tehuis voor verstandelijk gehandicapten moet worden opgenomen.

Vroeg uit huis?

Bij de volgende kinderen herhaalt de geschiedenis zich. De kinderen worden al op jonge leeftijd uit huis geplaatst. Hoe jonger het kind elders kan wonen, hoe beter het zich lijkt te ontwikkelen. Het derde en het vierde kind worden jong in een pleeggezin geplaatst. Eén van deze kinderen bezoekt inmiddels de gewone basisschool. Op grond van dit gegeven zou je dus kunnen redeneren dat het leven bij deze ouders zondermeer schadelijk is voor de kinderen. Uit de literatuur is ook bekend dat psychische schade op jonge leeftijd later maar moeilijk ingehaald kan worden. De ouders zijn daar het slachtoffer van: ze zijn blijvend beschadigd door hun

*de vrouwen
in Sancta Maria,
de mannen
in Huize Jozef*

ervaringen in het eigen gezin, in pleeggezinnen en kindertehuizen. Met hun kinderen gaat het ook weer dezelfde kant uit. De oudste dochter heeft inmiddels al weer 5 tehuizen achter de rug....

Thuishulp

Ouders kunnen hun kinderen geestelijk en lichamelijk beschadigen. We hebben daarbij vaak het beeld van schreeuwende, intimiderende, chanteerende en geestelijk en lichamelijk mishandelende ouders. Daarvan is niets te merken bij de ouders Stomphorst. Het zijn geen ouders die hun kind liefde onthouden. De documentaire liet ook op dit punt aangrijpende beelden zien. Het is heel duidelijk dat deze ouders van hun kinderen houden en ook hun best doen om de kinderen zorg en aan-

dacht te geven. De jongste dochter (Cynthia, die nog thuis woont) ziet er niet direct verwaarloosd uit, er wordt met haar gespeeld, gepraat, ze zit lekker in haar badje. Daarbij worden de ouders begeleid door een mevrouw die het gezin pedagogische adviezen geeft. Zij komt meerdere malen per week naar het gezin om 'voor te doen' hoe je met peuters om moet gaan.

U mag geen kinderen!

De kans is groot dat, na de (verwachte) uithuisplaatsing van Cynthia, de ouders een zesde kind willen. De kans is ook weer groot dat dat zesde kind uit huis geplaatst zal worden. Vader: "We gaan net zo lang door totdat ze zien waar ze

de gezinnen zijn te geïsoleerd geworden

mee bezig zijn." Op zo'n moment wringt er iets. Welke schade breng je aan bij de kinderen die nog geboren zullen worden? De aarzeling is zonneklaar bij de huisarts en bij de maatschappelijk werker die het gezin begeleidt. De laatste zegt: "Het idee om deze ouders de mogelijkheid om kinderen te krijgen te onthouden, komt steeds weer bij me op. Ik heb er ook met de ouders over gepraat. Maar in een samenleving waar we mensen kunnen verbieden om kinderen te krijgen, zou ik niet willen wonen."

Geïsoleerde gezinnen

Het is geen wonder dat Bertus en Yvonne Stomphorst niet weten hoe ze kinderen op moeten voeden. Van wie zouden ze dat hebben moeten leren? Ze groeiden op in kindertehuizen, werden van het ene naar het andere kindertehuis overgeplaatst. Er is ook geen vader of moeder beschikbaar, die hen nog zou kunnen helpen. Net zoals zoveel gezinnen leeft ook dit gezin geïsoleerd. En opvoeden doe je niet in je eentje.... Daar heb je -aldus Prof. dr. W. ter Horst- een opvoedingsgemeenschap voor nodig: de kerk, de buurt, je familie. Het falen van de ouders Stomphorst in de opvoeding laat ook een zwakte van de westerse samenleving zien: er bestaan nauwelijks opvoedingsgemeenschappen meer... Misschien zou een omgeving zoals de *Ark-gemeenschap* (begeleiding van verstandelijk gehandicapten in een christelijke leefgemeenschap met anderen) juist voor zo'n gezin nog iets hebben kunnen betekenen. Ze wonen echter in

een anonieme straat in een anonieme wijk in een grote stad.

Recht op kinderen?

Hebben mensen recht op kinderen? Of moet je de vraag in een stelling omdraaien: kinderen hebben recht op pedagogisch vaardige ouders! Maar dan nog: wie bepaalt er wat goede ouders zijn? In sommige communistische landen werd aan christenen het recht op de opvoeding van hun kinderen ontnomen, omdat het systeem van mening was dat je 'zo' geen kinderen op kunt voeden. Als mensen een verhoogde kans hebben op het krijgen van een gehandicapt kind: mógen ze dan geen kinderen krijgen? En: psychiatrische patiënten? En: verstandelijk gehandicapten?

Vanuit mijn werksituatie ken ik kinderen van verstandelijk gehandicapten. Ook die kinderen wonen weer in instituten. Soms kon de moeder van het begin af aan niet voor het kind zorgen. Soms ging het de eerste jaren goed, maar toen het kind een eigen wil kreeg, wisten de ouders niet meer hoe ze het gedrag van hun kind moesten begrenzen. Maar er zijn ook zeer intelligente ouders die absoluut niet weten hoe ze met hun koppige peuter om moeten gaan. Moet de hele Nederlandse bevolking dan maar pedagogisch gescreend worden?

Laten we maar niet te arrogant zijn. Het is niet zo dat de ouders Stomphorst alles fout doen en dat wij zulke goede opvoeders zijn. Dan worden we ook wat voorzichtiger in ons oordeel.

Voorbereiden

Toch blijft de vraag knagen. Wie de kinderen uit het gezin Stomphorst heeft gezien, zal vermoedelijk denken: 'toch niet nóg een kind?' We zijn onvoldoende op deze ontwikkelingen in de samenleving voorbereid. Misschien zouden we, met een meer intensieve begeleiding van mensen als Bertus en Yvonne Stomphorst, de nood iets hebben kunnen verlichten. Er kan dan gedacht worden aan begeleiding vóórdat er kinderen op komst zijn. Vaak is dit thema namelijk nauwelijks besproken, het is nog teveel taboe. Het is een vreemde vraag (maar ik denk dat hij hier toch gesteld moet worden): waarom wil je kinderen? Soms spelen allerlei overwegingen een rol. Zo wilde een verstandelijk gehandicapte vrouw bij nader inzien toch zelf geen kinderen; ze wilde wel graag kinderen verzorgen en werkt nu mee op een crèche. Bij de ouders Stomphorst heeft vermoedelijk het verleden in kinderte-

huizen meegespeeld: ze zoeken erkenning en huiselijkheid. Een andere vraag: wat heb je nodig om op te voeden? Daarbij behoort het ontwikkelen van mogelijkheden en het inzicht geven in de beperkingen. En als mensen wel (blijven) kiezen voor kinderen komt de volgende vraag: in welke omgeving heeft het gezin dan de meeste kans om harmonieus verder te groeien? Bij die vraag past de gezinsbegeleiding en pedagogische thuishulp, of een opvoedingsgemeenschap. Daarmee zijn de vragen niet de wereld uit. Het thema blijft bijzonder moeilijk. Maar het is de vraag of er in een samenleving die bepaalt wie er wel of geen kinderen mag 'nemen' op den duur nog wel menswaardig valt te leven.

Kruimels van de tafel

De grote glazenwasser

Ieder mens draagt een bril. Dat bedoel ik uiteraard niet in letterlijke maar in figuurlijke zin. En in die bril zitten gekleurde glazen, bij sommigen rode, bij anderen gele of groene of paarse. De kleur van de brilleglazen is bepalend voor de manier waarop we de dingen om ons heen waarnemen. Iemand met rode glazen ziet de wereld heel anders dan iemand met groene.

Dat is ook een van de redenen waarom er zoveel tegenstellingen, misverstanden en meningsverschillen tussen mensen voorkomen. Zolang mensen verschillende gekleurde brillen blijven dragen, praten ze langs elkaar heen en kunnen ze elkaar niet bereiken. Daar helpt geen lieve moeder aan. Het begin van die ontwikkeling wordt getekend in de geschiedenis van de torenbouw in Babel. Daar verwarde God de taal van de mensen, zodat ze elkaar niet meer verstonden. Sindsdien spreken ze elkaars taal niet meer en zitten ze niet meer op dezelfde golflengte. In Babel beginnen de mensen gekleurde brillen te dragen. Maar het is nooit Gods bedoeling geweest, dat die spraakverwarring zou blijven. Dat heeft Hij laten zien op het Pinksterfeest. De komst van de Geest betekent de doorbreking van de taalbarrière. Ineens horen mensen van allerlei tong en taal precies hetzelfde verhaal en krijgen ze hetzelfde zicht op God en zijn grote daden. De Heilige Geest is op de Pinksterdag gekomen om de rode, groene en paarse brilleglazen te veranderen in ongekleurd glas, waardoor de mensen God en elkaar en de dingen om hen heen in het ware licht leren zien. Hij is de grote bril-lenpoetser, de grote glazenwasser. Pinksteren wil zeggen dat God onze gekleurde brillen teniet gaat doen. Ieder die de Geest ontvangen heeft en in zich laat werken, gaat weer helder zien.

M.R. van den Berg, Groningen

Dopen of opdragen?

Een reactie

J.C. Schaeffer, Nunspeet

Het is, denk ik, niet de bedoeling om over het onderwerp 'dopen of opdragen' een lange discussie in 'Opbouw' te voeren. Maar ik wil toch graag nog een keer reageren op wat ds. J. van 't Hof in het nummer van 19 september j.l. geschreven heeft n.a.v. mijn artikel 'Evan-gelisch en Gereformeerd'.

Allereerst ben ik blij met de verheldering van het standpunt van de kerkenraad van Nijmegen, dat door hem gegeven is. Het is fijn om te lezen, hoe men is blijven staan voor de gereformeerde traditie, dat de kinderen van de gelovigen behoren gedoopt te wezen. En met blijdschap heb ik er kennis van genomen, dat men dit in gesprekken met het bewuste ouderpaar ook duidelijk benadrukt heeft. Ik kan me voorstellen, dat sommige lezers zich afvragen, of ik daar dan niet beter eerst even naar had kunnen informeren, alvorens een dergelijk artikel te schrijven. Nu heb ik destijds inderdaad telefonisch contact gehad met ds. Van 't Hof n.a.v. het bericht over het besluit van Nijmegen in het Ned. Dagblad. Maar ds. Van 't Hof heeft toen kennelijk van mij niet begrepen, dat ik van plan was om concreet over de situatie in Nijmegen te schrijven. En ervan uitgaande dat dat voor hem wel duidelijk was, heb ik niet nader geïnformeerd hoe de vork precies in de steel zat. Ik nam – achteraf gezien te snel – aan, dat het bericht in het N.D. wel zou kloppen als het niet door hem werd tegengesproken. Met de kennis die ik nu heb zou ik een belangrijk deel van mijn artikel niet geschreven hebben. Dat neemt niet weg, dat ik ook na de nadere verklaring van ds. Van 't Hof mijn vragen blijf houden.

Ds. Van 't Hof stelt dat het 'opdragen', zoals dat heeft plaatsgevonden, moet worden gezien in het licht van wat er elke zondag kan gebeuren als bij de voorbede wordt aangekondigd, dat we deze of gene broeder of zuster in gebed opdragen. En, schrijft hij, als een broeder of zuster door één of andere organisatie naar het buitenland wordt uitgezonden, dan maken we er

toch ook geen punt van dat we zo iemand in de voorbede aan de Heer opdragen zonder dat hiervoor aan de kerken van de regio toestemming of advies is gevraagd?

Nu gebruikt ds. Van 't Hof zelf ergens in zijn artikel een paar keer het woord naïviteit, waarmee door de kerkenraad van Nijmegen gebruik is gemaakt van de term 'opdragen'. Ik meen diezelfde naïviteit te bespeuren in zijn verweer tegen wat ik schreef, met name in de argumentatie die ik in de vorige alinea weergaf.

Want als wat in Nijmegen gebeurd is volkomen op één lijn staat met wat er normaal in de zondagse voorbede plaats vindt, waarom was daar dan kennelijk toch een bijzonder besluit voor nodig? Wat had er inderdaad ooit tegen kunnen zijn, wanneer men op de zondag na de geboorte van het kind God daarvoor had gedankt en men Hem had gevraagd om zijn bijstand en zegen voor de ouders om het op te voeden tot geloof in zijn hemelse Vader?

Maar als ik ds. Van 't Hof in de weergave van de gang van zaken in Nijmegen goed begrepen heb, verlangden de ouders naar meer dan dat. Zij hebben kennelijk de behoefte gevoeld aan een bepaald ritueel, dat voor hen een meerwaarde had vergeleken bij het 'gewone' danken en bidden, zoals dat waarschijnlijk op de zondag na de geboorte al had plaats gevonden. En dan wil ik ten volle honoreren, dat de kerkenraad van Nijmegen ervoor gewaakt heeft dat in de vormgeving niets zou zitten waardoor de kerkenraad haar standpunt over de kinderdoop zou ontkennen of ondergraven. Zoals ook de ouders niets in de mond zou worden gelegd, waar zij niet achter konden staan. Achteraf denk ik dan ook, dat Nijmegen inderdaad niet kan worden verweten iets te hebben gedaan dat in strijd is met de gereformeerde leer. Dat wil ik dan bij dezen ook graag herroepen.

Maar dat neemt m.i. niet weg, dat de Nijmeegse kerkenraad door mee te werken aan een rituele vorm, die in soortgelijke situaties ook door anderen verkieslijk zou kunnen worden gevonden boven de doop, toch de basis voor de alleengeldigheid van de doop in een gereformeerde kerk heeft verzwakt. Want kan de kerkenraad, als

zoiets vaker wordt gevraagd, dan voorkomen dat de indruk wordt gewekt dat dopen en opdragen (dan wel niet in theorie, maar toch) in de praktijk gelijkwaardig zijn?

Ik kan ds. Van 't Hof begrijpen als hij stelt, dat het opdragen, zoals dat in Nijmegen heeft plaats gevonden, vooral een pastorale achtergrond heeft. Maar pastoraat heeft toch te maken met de herderlijke leiding van héél de gemeente. En gaat de op zich zelf te waarderen zorg voor sommigen hier toch niet ten koste van de anderen?

Deze vragen bleven toch nog bij mij over, nadat andere – en zeker niet de meest onbelangrijke – in positieve zin werden beantwoord.

De Nederlands Gereformeerden in Hoorn kerken sinds enkele jaren in de Oosterkerk aan de Grote Oost. Het oorspronkelijk Nederlands Hervormde kerkgebouw is nu eigendom van de plaatselijke overheid, die het een culturele bestemming gaf. Op de zondagen kunnen de Nederlands Gereformeerden er terecht. Het gebouw is een kruiskerk uit de 15e eeuw. De renaissance-gevel (met klok) aan de straatzijde is van later datum en kenmerkt zich door een heel andere bouwstijl dan de rest van het kerkgebouw.

Foto: H. Algra

Wees stil voor de Here

Over Psalm 37

M.R. van den Berg, Groningen

Ongeveer 30 jaar geleden, in 1968, verscheen een Nederlandse vertaling van de psalmen van Ernesto Cardenal, de nicaraguanse priester-revolutionair. Deze psalmen vormen een belangrijk document van de toen opkomende theologie van de revolutie. Ze zijn heel indringend en hebben een enorme zeggingskracht. De bijbelse psalmen hebben duidelijk als stramien gediend voor deze her dichtingen.

Psalm 37 komt ook in die bundel voor (zie voor de tekst hieronder).

Verdwenen binnenkant

Ik denk dat u het wel met me eens bent, dat dit een zeer indringende tekst is. En het is goed te begrijpen dat de mensen in Nicaragua in hun verzet tegen de dictatuur door deze psalmen van Cardenal geïnspireerd werden en zich eraan optrokken. Onwillekeurig moet je bij het bovenstaande denken aan de televisiebeelden, waarin getoond werd dat na de ineensdorting van het communisme op

allerlei plaatsen standbeelden van Lenin omver gehaald werden. Maar ondanks zijn indrukwekkendheid is deze psalm van Cardenal bij nader inzien toch veel armetieriger dan de oorspronkelijke Psalm 37 in onze psalmbundel.

Als we ze met elkaar vergelijken, blijkt namelijk dat het hart van de oorspronkelijke psalm in de bewerking van Cardenal niet terug te vinden is. Het is eruit weggefilterd. De bewerking van Cardenal heeft alleen de buitenkant van de oorspronkelijke psalm geactualiseerd. De binnenkant ervan is grotendeels verdwenen. En daarmee is deze psalm uitgehold. Het meest wezenlijke is zoekgeraakt.

God komt er nog wel in voor, maar uitsluitend als partijganger van de onderdrukten. Van een je aan Hem toevertrouwen (vs. 3), van een je weg op Hem wentelen (vs. 5), van een stil zijn voor Hem (vs. 7), van een je verlustigen in Hem (vs. 4), dat wil zeggen: van een je diepste geluk in Hem vinden, is in de bewerking van Cardenal helemaal niets meer overgebleven.

Uithollingsproces

Dat betekent dat deze psalm door Cardenals bewerking voor een belangrijk deel gesecculariseerd is, geredu-

ceerd tot een sociaal-maatschappelijk manifest. Dat is natuurlijk niet niks en het is dan ook een kant die in de oorspronkelijke psalm eveneens aan de orde komt, maar daar staat dat heel nadrukkelijk in het kader van een vertrouwelijke relatie met de HERE. De belofte van de nieuwe aarde is er uitsluitend voor mensen die zich midden in hun ellende verlustigen in de HERE. Van die kern van de psalm is in Cardenals bewerking niets terug te vinden. Het merg van de oorspronkelijke psalm is vervluchtigd.

Hoe komt dat? Ik denk dat het samenhangt met het moderne levensgevoel, waarvoor het absurd is dat je je zou kunnen verheugen in God. Stil zijn voor God, je diepste geluk in Hem vinden, dat zijn zaken waarvoor men geen antenne meer heeft, waarmee men niets meer weet te beginnen, waardoor helemaal niets meer aan het resoneren gebracht wordt.

Dat levensgevoel vindt onvermijdelijk ook zijn neerslag in de beleavingswereld van christenen. Er zijn vandaag tal van christenen voor wie de buitenkant van het geloof nog wel iets te zeggen heeft, maar voor wie de binnenkant vervluchtigd is, verdampt als een grondnevel. Waar dat het geval is,

Psalm van de revolutie

*Verlies niet je geduld
als je ziet dat ze miljoenen maken
hun aandelen zijn als hooi op het veld
Benijd geen miljonair of filmster
grote foto's in de kranten
leven in luxe hotels
eten in dure restaurants
maar weldra verdwijnt hun naam uit alle kranten
zelfs de geleerden kennen niet hun naam
want ze worden gemaaid
als hooi op het veld*

*Verlies niet je geduld
als je hoort van hun knappe technische prestaties
De leider die je ziet vandaag
zie je morgen niet meer
je zoekt hem in zijn paleis
je vindt hem niet
de nieuwe leiders zullen mensen zijn van vrede*

*De concentratiekampen worden uitgebreid
ze zoeken nieuwe martelingen
nieuwe methoden van 'ondervraging'
's nachts slapen ze niet want ze maken plannen
om ons nog dieper in de grond te trappen*

ons te beroven van de laatste cent

*maar de Heer lacht erom
want Hij ziet dat ze spoedig zullen vallen
de wapens die zij fabriceren
keren zich tegen hen
geen spoor blijft over van hun politiek systeem
hun partijen bestaan niet meer
de plannen van hun technici liggen braak*

*De machtigen zijn als de bloem op het veld
de wereldrijken als rook*

*Spionnen beloeren ons heel de dag
ons vonnis staat al vast
maar de Heer levert ons niet uit aan hun politie
Hij duldt niet dat wij veroordeeld worden door hun rechters*

*Ik zag het beeld van de dictator op alle pleinen
als een krachtige boom spreidde het zijn takken
weer kwam ik langs
het was er niet meer
ik zocht het en kon het niet vinden
zijn beeld was overal verdwenen
en het was verboden zijn naam nog te noemen.*

blijft ook die buitenkant uiteindelijk niet overeind staan. Als de buitenkant niet meer gevoed wordt door de binnenkant, zal hij na verloop van tijd eveneens afsterven. Ik denk dat we voor dit uithollingsproces, dat zo kenmerkend is voor onze tijd, op onze hoede moeten zijn en dat het goed is daar eens aandacht aan te geven aan de hand van psalm 37.

Wijsheid

Er staat boven: van David. Dat opschrift betekent lang niet in alle gevallen dat de betreffende psalm van David zelf afkomstig is. Het kan ook aanduiden dat het een psalm is in de trant van David, of een psalm die was opgenomen in een bundel van David, of een psalm die raakvlakken heeft met situaties waarin David verkeerde. Ik ben van mening dat we hier aan iets dergelijks moeten denken. De psalm vertoont een nauwe verwantschap met enkele verzen uit Spr. 24 en ademt dezelfde geest. De dichter is, zoals hij in vs. 25 zelf aangeeft, inmiddels een oudere man. In onze turbo-maatschappij, waarin technische, theoretische kennis hoger aangeschreven staat dan wijsheid, is dat geen aanbeveling meer. Daarin tellen ouderen niet meer voor vol mee. Maar in bijbelse tijden werden ouderen gerespecteerd vanwege hun levenservaring en wijsheid. Salomo vraagt God dan ook niet om kennis, maar om wijsheid (1 Kon. 3:4-12).

Die wijsheid is in de bijbel trouwens nooit alleen maar het resultaat van levenservaring. Wijsheid is daar altijd primair het gevolg van een levende omgang met de HERE en zijn richtlijnen, waardoor jongeren zelfs wijzer kunnen zijn dan ouderen bij wie het, ondanks hun levenservaring, daaraan ontbreekt (vgl. Ps. 119:99,100). In vss 30,31 van Psalm 37 komt dit karakter van de wijsheid heel duidelijk uit. Waarom is wat een rechtvaardige zegt, doortrokken van wijsheid? Dat komt omdat hij dicht bij de HERE leeft, omdat hij Gods wet in zijn hart heeft. Die wet is voor hem geen wetboek in een bibliotheek, waar hij af en toe eens heengaat om er iets in op te zoeken. Nee, die bevindt zich in zijn hart, in zijn levenscentrum, en beheerst zo heel zijn doen en laten. Dat preludeert al op 2 Kor. 3:3.

Als dat het geval is, is iemand in de bijbelse zin van het woord wijs. Dan weet hij hoe hij in de wirwar van dit leven moet optreden, welke beslissingen hij moet nemen, welke weg hij

moet gaan en dan begaat hij geen misstappen.

Bedrijvers van ongerechtigheid

Vanuit die wijsheid spreekt de dichter van Psalm 37. En vanuit die wijsheid, die ook in het boek Spreuken aan het woord komt, zegt hij: wees niet afgunstig op de bedrijvers van ongerechtigheid en benijd niet wie onrecht plegen. Bedrijvers van ongerechtigheid zijn mensen die Gods richtlijnen naast zich neerleggen en zich daar niets van aantrekken, waardoor ze erin slagen rijk te worden en in overvloed te leven (zie vs. 16). Een paar voorbeelden uit onze tijd:

Je hebt een afvalverwerkingsbedrijf. Door de milieuvoorschriften aan je laars te lappen weet je miljoenen in de wacht te slepen, terwijl je collega die zich er wel aan houdt, moeite heeft zijn hoofd boven water te houden. Je wilt als vrouw carrière maken en daarom ga je naar bed met één of meer mannen die je in het zadel kunnen helpen. Op die manier streef je je collega die daar niet toe bereid is, voorbij.

Je hebt zwart een goed betaalde baan en strijkt bovendien een werkloosheidsuitkering op. Zo zit je behoorlijk in de slappe was en kun je je allerlei luxe veroorloven, terwijl je overbuurman die alleen van een uitkering leeft, elk dubbeltje moet omkeren.

Het is heel menselijk om jaloers en afgunstig te worden op dergelijke figuren, vooral als je het zelf niet al te breed hebt. Het is ook heel erg menselijk om je op te winden en boos te worden, als je ziet dat mensen zich door middel van louches praktijken verrijken. Dat kan zich in je vastzetten als wrok en je agressief maken, vooral wanneer dat soort praktijken jou benadelen en tegen jou gericht zijn. Van dat laatste is in deze psalm sprake. Dat blijkt bijvoorbeeld uit vs. 12: de goddeloze smeedt boze plannen, die in vs. 7 al genoemd werden, tegen de rechtvaardige. Die goddelozen hebben het voorzien op de armen en oprechten van wandel, zegt vs. 14. De goddeloze loert op de rechtvaardige (vs. 32) en brengt hem in het nauw (vss. 39,40).

Geen ruimte geven aan woede

Als dat het geval is, is het heel erg menselijk dat zich een grote woede tegen zulke figuren in je opbouwt en dat het daar diep van binnen in je begint te koken als een vulkaan die op uitbarsten staat. Vaak komt het dan

ook werkelijk tot een uitbarsting. Maar daar maak je de zaak niet beter van. Dat sticht louter kwaad, zegt vs. 8. Laat het niet zover komen, zegt de dichter van deze psalm. Geef jaloersheid en afgunst geen kans in je leven. Houd je ver uit de buurt van woede en opblaaiende agressiviteit.

Wie afgunst en woede de ruimte geeft, is niet wijs (vgl. Spr. 29:11) en laat zich niet beheersen door de richtlijnen van de HERE. Afgunst, wrok, woede en agressiviteit zijn negatief en destructief. Ze worden in de bijbel nergens positief gewaardeerd, want ze ontwrichten het leven, in de eerste plaats dat van jezelf, maar ook – wanneer ze naar buiten breken – dat van anderen.

Je kunt tegenwoordig regelmatig in de krant lezen dat de agressiviteit in ons land toeneemt, niet alleen in het verkeer, maar ook elders. Ambtenaren van sociale diensten, doktoren en leraars krijgen er steeds meer mee te maken. Iemand die zijn bovenbuurman aansprak wegens verregaande nachtelijke geluidsoverlast, werd parades in elkaar getimmerd. Dat zijn allemaal signalen die aangeven dat de wijsheid uit de samenleving verdwijnt.

Het meest wezenlijke is zoekgeraakt

De meeste mensen keuren dit soort uitwassen nog af. Maar ze komen wel voort uit een klimaat waarin woede meer en meer de ruimte krijgt. Ik noem daar een klein symptoompje van.

U moet er eens op letten hoe vaak er in nieuwsuitzendingen gesproken wordt over mensen of instanties die woedend zijn. Als je die nieuwsuitzendingen mag geloven, zijn zelfs instanties daartoe in staat! Als regel gaat het over niets anders dan een zakelijk verschil van mening. Twee partijen zijn het niet met elkaar eens. Maar in de nieuwsberichten wordt dat gepresenteerd alsof ze woedend op elkaar zijn. Het is werkelijk frappant hoe vaak dat gebeurt.

Nu lijkt dat tamelijk onschuldig, maar dat is schijn. Het effect van een dergelijke berichtgeving is namelijk dat men het uiten van woede normaal gaat vinden. De suggestie die ervan uitgaat is, dat je zelfs bij een gewoon zakelijk meningsverschil al woedend moet worden. Een dergelijke terminologie

draagt ertoe bij dat de wijsheid steeds meer uit de samenleving verdwijnt.

Stil zijn voor Jahwe

Dat klimaat, waarin woede de ruimte krijgt, staat haaks op het onderwijs van de Schrift. Wie zijn woede de vrije loop laat, is een dwaas, zegt Spr. 29:11. En Psalm 37 zegt: sta af van toorn, houd daar afstand van en laat de grimmigheid varen, want als je daaraan toegeeft, neemt het kwaad in de wereld toe. Een samenleving die van mening is dat woede zich ongehinderd moet kunnen uiten, werkt haar eigen destructie in de hand.

Moet je je woede en agressie dan maar opzouten? Vraagt God dat van ons? De protesten daartegen klinken luid. Je woede opkroppen is verkeerd, zegt men. Dan raak je psychisch verknipt en uit je evenwicht. En dan raak je uiteindelijk nog veel verder van huis. Daarom moet je die woede uiten. Gooi je woede er maar uit. Slinger het de wereld maar in. Dat is gezond. Maar een dergelijke reactie gaat toch van een levensgroot misverstand uit, namelijk van dit, dat geen ruimte geven aan woede hetzelfde zou zijn als die woede opkroppen. Nou, dat gebeurt inderdaad wel vaak, maar dat is helemaal niet wat de bijbel bedoelt. De bijbel zegt niet: in plaats van je woede de ruimte te geven moet je je woede opkroppen. Nee, de bijbel zegt: in plaats van aan woede de ruimte te geven moet je je verwachtingen op de HERE stellen (vss 7,34). Ruil je afgunst en je woede in voor het stil zijn voor Jahwe.

Stil zijn voor Jahwe is iets heel anders dan woede opkroppen. Stil zijn voor de HERE is iets totaal anders dan van je hart een moordkuil maken. Stil zijn voor Jahwe is: bij Hem tot rust komen, bij Hem je rust vinden. Onrustig is ons hart totdat het rust vindt in U, zei Augustinus. Als je ruimte geeft aan woede of woede opkropt, is je hart niet rustig. Het lijkt er niet op. Dan is er sprake van een enorme opwindning en onrust. Of je staat innerlijk zo strak gespannen als een vioolsnaar, die elk moment kan afknappen. Maar dat is Gods bedoeling niet. Zo wil Hij ons niet hebben. Hij zegt tot ons: neem afstand van afgunst en woede en kom tot rust bij Mij.

Alles wordt nieuw

Hoe vind je die rust? Door je aan Hem toe te vertrouwen. Door in zulke situaties, waarin de goddelozen je aan alle kanten de loef afsteken, naar Hem toe te gaan, je leven in zijn handen te

leggen en tot Hem te zeggen: HERE, U bent mijn hoogste geluk, mijn grootste rijkdom. Wat in deze wereld gebeurt en wat mij aangedaan wordt, deugt van geen kant, maar ik breng het bij U, want U bent de enige die iets aan die wantoestanden kan doen en ervoor kan zorgen dat die brutalen niet de hele wereld hebben. Op die manier vind je rust bij Hem.

U hebt natuurlijk ook al aan de Here Jezus gedacht. Die zei het ook: houd toch op met al die pogingen om in eigen kracht de dingen op een rijtje te krijgen. Vertrouw je aan Mij toe. Ik zal je rust geven (Matth. 11:28).

Trouwens, als God je grootste rijkdom

Laat Christus je grootste rijkdom zijn

is, waarom zou je dan nog afgunstig zijn en je woede koesteren? Dat past toch niet bij elkaar? Als Hij je hoogste geluk is, is het voor jou waar wat in vs. 16 staat: beter is het weinige van de rechtvaardige dan de rijkdom van al die goddelozen. Als rijke grootgrondbezitters en fabrieksdirecteuren die tekst gebruiken om arbeiders met een hongerloontje af te schepen, is er iets grondig mis en dan is het een misdadige leugen. Maar als zo'n arbeider het zegt, als het, zoals in deze psalm, uit de mond komt van iemand die het heus niet zo breed heeft, maar die zich verlustigt in Jahwe, dan is het een diepe waarheid.

En bovendien, als je Hem vertrouwt en alles van Hem verwacht, trek je uiteindelijk ook nog aan het langste eind. Want die goddelozen zullen de hele wereld niet hebben. Geen sprake van. Ook al hebben ze zich nog zo breed gemaakt, ook al gedragen ze zich alsof de hele wereld hun toebehoort, toch zullen ze door God van de aarde worden weggevaagd als kaf door de wind. Maar de ootmoedigen, dat wil zeggen: de mensen die het nu niet breed hebben, en zich toch niet door afgunst en woede laten beheersen maar hun rust in God vinden en hun heil in Hem zoeken, zij zullen het land beërven. Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, zegt deze psalm, de hemel en de aarde. Er komt een dag waarop God de dingen recht trekt. Wees maar stil voor God, wacht maar op Hem. Eens komt het goed.

Wentel uw weg op de HERE

Stil maar, wacht maar: er zijn mensen

die dit lied niet willen zingen, omdat ze vinden dat het een vlucht uit het heden in de toekomst is. Het is een lied dat je passief en ongeschikt voor het heden maakt, zeggen ze.

Die kritiek is niet terecht. Psalm 37 snijdt een dergelijke houding namelijk helemaal af. Vertrouw op de HERE en doe het goede, zegt vs. 3, woon in het land en betracht getrouwheid. Wijk van het kwade en doe het goede, zegt vs. 27. Er is geen sprake van afwending van het heden, want we hebben hier en nu een opdracht. In vs. 5 wordt dat zó gezegd: wentel uw weg op de HERE.

Deze laatste woorden worden vaak verkeerd begrepen. Meestal – ook in de berijming van deze psalm! – hoort men daarin: leg alles wat je in het leven overkomt maar in Gods handen. Nou, dat is natuurlijk ook een goede zaak, en dat moeten we vooral doen, maar dat staat hier toch niet. Onze weg, dat is in de bijbel niet de aanduiding van de dingen die ons in dit leven overkomen, maar van ons doen en laten, niet van onze levensloop, maar van onze levenswandel. Wentel uw weg op de HERE wil zeggen: oriënteer je in alles wat je doet, op God, op zijn richtlijnen. Laat Hij in heel je leven je koers bepalen.

Het zal duidelijk zijn: dat zet ons aan het werk. Het 'stil maar, wacht maar' van deze psalm maakt niet passief en betekent niet de veronachtzaming van deze aarde. Vs. 3 zegt niet: veronachtzaam de aarde, trek je uit de wereld terug. Nee, er staat: woon in het land, doe daar het goede, wees deze aarde trouw, nu vandaag.

De aarde beërven

Maar denk niet dat je op die manier zelf een nieuwe aarde tot stand kunt brengen. Dat heeft de mens niet in zijn macht. Dat is aan God voorbehouden. En daarom: wacht op Hem. Zie uit naar zijn toekomst. De goddelozen, de brutalen, die zich gedragen alsof de wereld van hen is, hijsen het niet. De toekomst is voor de rechtvaardigen. Zij zullen het land beërven. Dat kunnen de goddelozen niet belemmeren. Daar kan zelfs de dood geen stokje voor steken.

Met dat land wordt het land Kanaän, het beloofde land bedoeld. God had dat land bedoeld als een plek waar geen plaats was voor goddelozen, waar Hij alles zou zijn in allen. De werkelijkheid zag er anders uit. De bejaarde dichter van Psalm 37 wist daar alles van. Maar het wordt anders,

zegt hij. De tijd komt waarin Gods bedoeling werkelijk gerealiseerd wordt. De Here Jezus heeft die belofte met betrekking tot het land Kanaän uitgebreid tot de hele aarde. Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven. Ook de aarde was door God bedoeld als een plaats waar het onrecht en de goddelozen geen voet aan de grond zouden krijgen. Zover komt het ook, zegt Jezus. De aarde valt toe aan de zachtmoedigen. Dat zijn dezelfde mensen als in Psalm 37, die daar aangeduid worden als: de rechtvaardigen, de ootmoedigen, de ellendigen en armen, de oprechten van wandel, de vromen. Heel de aarde is voor hen. En buiten zullen zijn de honden en de tovenaars, de hoereers, de moordenaars, de afgodendienaars en ieder die de leugen liefheeft en doet.

Er is geen sprake van dat deze toekomst ons passief maakt en ongeschikt voor het leven hier en nu. Het is juist omgekeerd. Dank zij dit perspectief heeft het zin nu vandaag de aarde trouw te zijn en hier en nu het goede te doen en Christus te volgen. Er zou nog veel meer over deze psalm te zeggen zijn, maar ik laat het hierbij. De kern is genoemd: wees stil voor de HERE. Vind je rust in Hem. Laat Christus je grootste rijkdom zijn. Dan kun je je, zelfs in je verdriet, als je geconfronteerd wordt met de bitterheid van de dood, toch nog verheugen in je Heer. Stil zijn voor de HERE: dat is het geheim van het waarachtige christelijke leven.

Persschoon

Over de heg

Als onze naaste kerkelijke burens met en over elkaar praten, dan leggen wij graag ons oor te luisteren. En dan niet om geroddel over elkaar te horen (het is meer onze oude mens die in dat soort dingen geïnteresseerd is), maar in de hoop signalen op te vangen dat het gesprek over de heg dienstbaar mag zijn zowel aan de heerlijkheid en de glorie van onze Here God in deze wereld als aan de bevordering van de eer en de goede naam van onze naasten.

Goed, met die instelling slaan we De Wekker op van 26 september. Daarin reageert professor Van 't Spijker (CGK) op stukje dat dominee Van Gulp (GKV) schreef in Reformanda.

Ik citeer uit De Wekker:

Dat ds. Van Gulp niet helemaal content is met de samensprekingen met onze kerken, en vooral met de ontwikkelingen die zich op plaatselijk niveau hier en daar voordoen, is bij tijden met de handen te tasten. Naar zijn gedachte geschieden er op dit terrein zaken die niet door de kerkelijke beugel kunnen. Om enigszins een ordelijke wind te laten waaien stelde hij in 'Reformanda', Nr. 33, 10 september 1997 de vraag aan de orde of men onze kerken wel voor ware kerken zou kunnen houden.

Even terzijde: hier duikt een herkenbaar mechanisme op: met een beroep op de ordelijkheid, wordt de onvrede (in dit geval van Van Gulp) over wat er plaatselijk gebeurt, gesublimeerd tot een kwestie waarover het landelijk kerkverband zich eerst dient uit te spreken – met alle vertragingseffekten die daar uiteraard aan vastzitten. „Zijn de Christelijke Gereformeerde Kerken ware kerken?” Wel, zegt Van Gulp: tot op heden is dat nooit uitgesproken door enige Synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Oftewel: dat is nog lang niet zeker. Van 't Spijker schrijft daarover op de van hem bekende manier: breed-oecumenisch, de vrede zoekend en toch niets verdoezelend. In de eerste plaats prijst hij het in Van Gulp dat deze aandacht vraagt voor de kerk. Immers:

De vraag of een kerk een ware, een echte kerk is, raakt vandaag geheel op de achtergrond. De mensen zijn een beetje benauwd geworden om over de kerk te praten (...) We praten overal over, en we maken van veel punten kwesties, behalve over de kerk. Bevinding, ervaring, vroomheid, geestelijke groei, gemeenteopbouw, en tal van andere onderwerpen doen het tegenwoordig. En we vergeten dat er over geen van deze kwesties een zinnig woord te zeggen valt, wanneer we niet eerst de plaats bepaald hebben, van waaruit of waarbinnen wij ze ter sprake brengen. Het komt bij mij over als een soort vlucht.

Dat waardeert Van 't Spijker dus positief in de beschouwingen van Van Gulp: dat hij de kerk ter sprake brengt. Het gesprek spitst zich vervolgens toe op de vraag of de synode van de GKV van 1946 nu wel of niet heeft uitgesproken dat de CGK ware kerken zijn. Terwijl Van Gulp dat bestrijdt, verdedigt Van 't Spijker het tegenovergestelde: in 1946 heeft de Vrijgemaakte synode immers uitgesproken dat de Christelijke Gereformeerde kerken

staan op de grondslag van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid; en daarmee heeft die synode, aldus Van 't Spijker, wel degelijk, zij het impliciet, de Christelijke Gereformeerde kerken erkend als ware kerken.

Boeiend en indrukwekkend is dan de herinnering die Van 't Spijker ophaalt aan zijn eerste kennismaking met prof. K. Schilder; ook ongeveer in 1946. In wat Schilder daar zei was veel dat de jonge Van 't Spijker niet begreep (hetgeen ons tot troost mag zijn), maar dan vertelt hij:

Belangrijker was, hetgeen ik goed begreep en ook nimmer vergeten ben, dat het ware-kerk-zijn op dit moment voor prof. Schilder kwam af te hangen van de vraag of er werkelijke bereidheid zou gevonden worden om de weg van de eenheid waarlijk te zoeken en te gaan. Zouden de christelijke gereformeerden daarin weigeren, dan zou dit hun kerk-zijn onmiddellijk raken. En eveneens zou de echtheid van het kerk-zijn van de vrijgemaakten afhangen van de vraag naar werkelijke bereidheid om de weg van de eenheid biddend te zoeken.

De ware kerk: niet gedefinieerd naar de bekende drie kenmerken, maar naar de bereidheid om werkelijk de eenheid te zoeken met de ander, en dat dan zónder dat die ander eerst een exakte kopie van jezelf moet worden.

Van 't Spijker besluit:

Nu zijn we omtrent een halve eeuw later. Niet véél verder, maar toch wel dichter bij de idee van een ware, echte kerk gekomen. Ds. Van Gulp heeft eerbied voor de belijdenis omtrent de kerk. Hij kan dit alleen op een ware manier staande houden, wanneer hij bereid is toe te geven, dat uit de handwijze van de synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zonneklaar blijkt (...) dat deze kerken de onze houden voor ware kerken in de zin van de belijdenis, die zij, naar de getuigenis van 1946, als grondslag bezitten op 't fundament van het Woord Gods.

Is het nu echt zo moeilijk: elkaar royaal (d.i. letterlijk: in de stijl van de Roi, van de Koning) te erkennen als ware kerken van de Here Jezus? Mét verschillen, jazer – maar één in Hem? En zouden wij, als Nederlands Gereformeerden, dan ook mogen aanschuiven? Om aan elkaar en aan de wereld iets te laten zien van de ruimheid van het Evangelie van Gods liefde in Jezus Christus?

M.H.T. Biewenga, Emmeloord

In dat huis daar woont een vrouw

Vrouwen (2)

Lydia

Er waren alleen maar zussen in het gezin waar ze opgroeide en zij was de jongste. Haar vader was zeeman, ze zagen hem weinig. Na haar twaalfde verjaardag ging er ieder jaar wel een zus de deur uit. Tot ze met haar moeder alleen bleef.

Toen concentreerde zich alle aandacht van haar moeder op haar. Ze kon geen stap meer doen, of haar moeder wist er van.

Uitgaan moest ze maar liever niet. 'Blijf toch gezellig thuis, meid!', zei haar moeder dan. En ze liet zich overhalen. Mama was ook zo alleen, want hun vader kwam niet meer terug. Hij had ergens een andere vrouw gevonden. Dat was voor haar moeder bijna niet te dragen, en ze hadden met z'n allen als een muur om haar heen gestaan. De oudere zussen kwamen nu nog vaker even aanwippen, maar Lydia ving de grootste klappen op.

Ze voltooide haar studie en kreeg een baan in het voortgezet onderwijs. En daar ontmoette ze Hermien.

Later vertelde ze hoe die ontmoeting haar aangegrepen had, maar dat ze er toen nog geen idee van had hoe diep haar gevoelens voor Hermien waren. Pas toen ze merkte dat Hermien zich ook tot haar aangetrokken voelde, durfde ze er mee voor de dag te komen. Aanvankelijk waren ze gewoon vriendinnen.

Wel heel goede vriendinnen. Er werden wel eens grapjes over gemaakt. Flauwe grapjes, gemene grapjes óók. Lydia was toen nog heel naïef, maar Hermien begreep dat ze moesten praten. Wat ze voor Lydia voelde, zou ze nooit voor een man kunnen voelen. Was dat bij Lydia ook zo?

'Nu ben ik haar kwijt,' dacht Hermien, toen ze haar eerlijke verhaal had verteld. Maar over Lydia's gezicht liepen alleen maar tranen.

Het werd een moeilijk jaar voor ze. Het bestuur van de school accepteerde hun levenshouding niet. Ze moesten een andere baan zoeken. Er was onbegrip bij de wederzijdse families. Toen ze gingen samenwonen mochten ze nog wel in de kerk, maar niet aan het avondmaal komen. De

ouderlingen verdrongen zich bij hun voordeur.

Na vier jaar werd de druk van buiten af voor Lydia te groot.

Ze leefde in grote zonde met Hermien, zei men. Dus scheurde ze zich van Hermien los. Wat dit hen beiden kostte was met geen pen te beschrijven.

In die nood leerde Lydia haar andere vrienden kennen. Ze verwonderde zich erover dat het er nog zoveel waren.

Er waren er, bij wie ze huilen kon, bij wie ze raad kon vragen.

Ze hielpen haar verhuizen naar een andere stad, zochten met haar naar een andere baan.

De kerk meed ze. Wel kwam de dominee haar opzoeken. En bij hem kreeg ze voor het eerst namens de kerk begrip. Later hoorde ze dat hij haar probleem van binnen uit kende.

Maar zelfs dat begrip loste haar eenzaamheid niet op. Ze miste Hermien.

Ze concentreerde zich op haar werk, nam er een pittige studie bij en sloeg geen uitnodiging van vrienden af. Zo probeerde ze iets van haar leven te maken.

Het lukte ook wel, voor het oog. Maar soms overviel haar een diepe depressie die dagen lang aanhield.

Dan hoopte ze hartstochtelijk dat er toch nog iemand op haar weg zou komen. Dat ze niet altijd zo alleen zou blijven.

Maar tegelijkertijd wist ze, dat ze weer voor hetzelfde dilemma zou komen te staan.

Na zo'n ellendige dip zocht ze haar vrienden op en liet zich koesteren in de warmte van hun gezinnen. En zo langzamerhand, met het verstrijken van de jaren, leerde ze er een beetje mee leven. Ze liep weer braaf op het paadje. Maar ze was en bleef een verscheurd mens.

*Ytje Veefkind-Eenkhorn,
Amersfoort*

Voor de kinderen

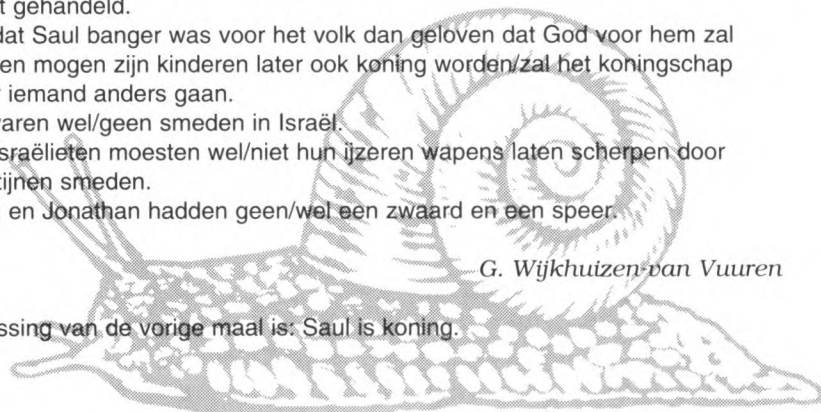
Welke woord is het goede

In elke zin staan twee mogelijkheden. Kiezen jullie de goede. Deze puzzel gaat over 1 Samuël 13.

1. Toen Saul twee jaar koning was ging hij vechten tegen de Midianieten/Filistijnen.
2. Het volk werd opgeroepen om Saul te volgen naar Gilgal/Jeruzalem (vers 4).
3. Welke profeet zou komen om brand- en vredeoffers te brengen?
Elia/Samuël.
4. Als het te lang duurt voor de profeet komt wordt Saul bang/niet bang voor het volk.
5. Hij wacht met offeren tot de profeet komt/hij wacht niet tot de profeet komt.
6. Als de profeet eindelijk komt zegt deze dan dat Saul verstandig was/dwaas heeft gehandeld.
7. Omdat Saul banger was voor het volk dan geloven dat God voor hem zal zorgen mogen zijn kinderen later ook koning worden/zal het koningschap naar iemand anders gaan.
8. Er waren wel/geen smeden in Israël.
9. De Israëlieten moesten wel/niet hun ijzeren wapens laten scherpen door Filistijnen smeden.
10. Saul en Jonathan hadden geen/wel een zwaard en een speer.

G. Wijkhuizen van Vuuren

De oplossing van de vorige maal is: Saul is koning.

Adressen

NGK Bunschoten-Spakenburg

Ds. W. van der Wind: Waterweg 87, 3882 RB Putten, tel. 0341-357068
Scriba: J.H. Erkelens, postadres Postbus 17, 3750 GA Bunschoten/Spakenburg, tel. 033-2986003

NGK Voorthuizen

Scriba: R. Plenter, Korte Akker 15, 3773 BM Barneveld, tel. 0342-422423, postadres Postbus 193, 3780 BD Voorthuizen

NGK Nieuwegein

Kerkdiensten: Prins Hendrik Internaat, Industrieweg 1b in Nieuwegein-Zuid, aanvangstijden 10.00 uur en 15.30 uur
NGK Middelburg

Penningmeester: B. van Woerkom, Smidswegje 14, 4353 BG Serooskerke, tel. 591814, Postbank 0773013
Preekvoorziening: Martine Krabben-dam-Veenhof, Smaragd 40, 4337 MB, tel. 640448 Kerkblad: E. van der Linde, Pinksterbloemstraat 17, 4461 MB Goes, tel. 0113-212815

Lijst theologie-studenten

L.A. van Baardwijk, Vreeland 43A, 3812 NJ Amersfoort, tel. 033 4619817, bank 37.02.80.652

Overig nieuws

Diakonale conferentie: zaterdag 25 oktober

In OPBOUW nr. 20 werd melding gemaakt van de jaarlijkse Centrale Diakonale Conferentie, die in Apeldoorn zal worden gehouden. Wij noemden daarbij als datum: zaterdag 27 oktober a.s. Dat moet zijn: zaterdag 25 oktober.

Ds. Amelink vijftig jaar predikant

Het was 12 oktober jl. vijftig jaar geleden dat ds. H. Amelink als predikant van de kerk van Langerak intrede deed. Ds. Amelink was daar 27 jaar herder en leraar tot hij in 1974 emeritaat verkreeg in verband met gezondheidsredenen. Daarna verleende hij pastorale diensten aan de kerk van Maastricht, nadien vestigde ds. Amelink zich in Aalten waar hij momenteel nog woont.

NGK Nieuwegein vergadert in ander gebouw

Gedurende een periode van vijftien jaar heeft de CG/NG samenwerkingsgemeente van Nieuwegein de samenkomsten gehouden in het Oosterlicht-college. Deze school gaat een ander gebouw betrekken, reden voor de gemeente om zich af te vragen of niet

naar een andere locatie omgezien zou moeten worden. Vanaf 21 september jl. zijn inmiddels de diensten gehouden in het Prins Hendrik Internaat, Industrieweg 1b in Nieuwegein-Zuid. Er is ook een wijziging gekomen in de aanvangstijden, de middagdienst begint nu om half vier, de ochtenddienst start ongewijzigd om tien uur.

Br. A. van 't Hoff veertig jaar organist NGK Schiedam

Br. A. van 't Hoff is dit jaar veertig jaar organist van de Nederlands Gereformeerde Kerk in Schiedam. De kerkenraad van de Schiedamse gemeente wil daar graag aandacht aan geven en bericht het volgende:

Er is dit jaar een jubilaris in ons midden! Br. A. van 't Hoff is nu reeds 40 jaar verbonden als organist aan de gemeente in Schiedam. Begin van de vijftiger jaren, toen onze gemeente nog kerke in het gebouw van de Protestantenvond, bespeelde hij al het nog steeds bestaande Standaard-orgel daar. In 1954 mochten wij ons eigen kerkgebouw betrekken, waar echter nog geen pijporgel was geplaatst. Een aantal jaren zongen we bij een elektrisch versterkt harmonium. In 1957 was ons eigen Verschuieren-orgel klaar, adviseur Dirk Janszn Zwart wijdde het in en br. Van 't Hoff werd officieel benoemd tot organist. Daarna concerteerden heel wat bekende organisten op het orgel: Piet van Egmond, Feike Asma en Jan J. van den Berg speelden er tot groot genoegen van onze broeder. Zelf verleende hij talloze malen zijn medewerking aan kerstvieringen, zangavonden, trouwen en begrafenisdiensten. De muziek, inhoud van de liederen en de preek zijn voor hem altijd vast met elkaar verbonden. Vaak ook horen we hem transponeren tijdens de lofzang. Voor al de jaren van trouwe dienst willen we onze broeder graag hartelijk bedanken! Wij zijn blij dat hij zijn gave in dienst heeft willen stellen voor onze samenkomsten in Schiedam. Gelukkig

kan en wil hij zijn werk voor onze gemeente ook voortzetten. Wij hopen en bidden dat hij als organist nog vele jaren zijn werk mag blijven doen, in dienst van onze God en Vader, tot Zijn heil. Soli Deo Gloria!

Radiodienst NGK Neede

Zondag 23 november wordt om 17.00 uur via Radio 5 een dienst van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Neede uitgezonden. Ds. J. Schouls zal in deze dienst voorgaan.

Onder
andere(n)

Studiedag VBOK in Gouda

Vrijdag 7 november zal in Gouda een studiedag van de VBOK worden gehouden. Thema van de samenkomst is 'Alleenstaand moeder..... wat nu?' Het thema wordt ingeleid door mevr. W.E. de Haan. De studiebijeenkomst vindt plaats in het koorgedeelte van de St. Janskerk te Gouda en begint om 10.00 uur. Dezelfde dag zal, eveneens in Gouda, het eerste VBOK-huis worden geopend. Het huis is gelegen aan de Oosthaven 31. De opening, in de namiddag, zal in aanwezigheid van vele VBOK-vrijwilligers worden verricht door de oud-voorzitter van de VBOK prof.dr. J. Douma.

De Wittenberg organiseert cursus pastoraat

Op de dinsdagavonden 28 oktober, 4, 11, 18 en 25 november organiseert de Christelijke Hogeschool 'De Wittenberg' een avondcursus pastoraat, bedoeld voor ambtsdragers en andere gemeenteleden die het omzien naar elkaar concreet willen maken. Er wordt om 19.30 uur in 'De Wittenberg' te Zeist begonnen, de kosten bedragen f 97,50 p.p. of f 180,- per echtpaar. Informatie en opgave: 030 6924166.

